



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



724493

NØRRE ØRSLEV UNGDOMSSKOLE

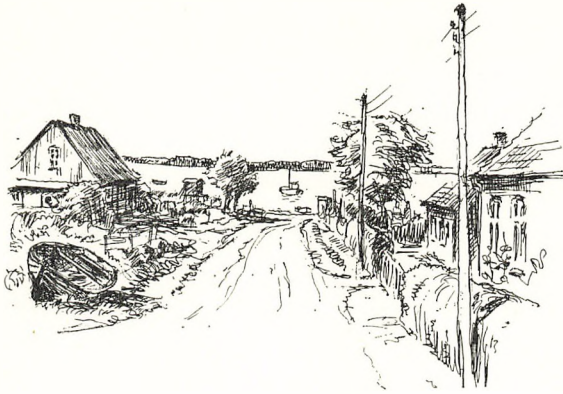
1967



# NØRRE ØRSLEV UNGDOMSSKOLE

Årsskrift 1967

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN



Der er noget særligt ved lykken  
man bliver helt glad  
når man møder den  
men også beklemt  
står stille lidt  
lister sig så varsomt frem  
som i et minefelt  
og hver gang man sætter foden ned  
uden at ryge i luften  
glemmer man enten at nyde lykken  
eller blive sur over ikke at vide  
hvor længe den varer  
så når modgangen endelig melder sig  
er det en lettelse  
som om man er kommet i sikkerhed  
det er nu skammeligt  
for der er noget særligt ved lykken  
som man ellers ikke møder  
måske ligger fejlen dér  
man kender for lidt til den  
burde sætte sig mere ind i den  
jeg tror det er en træningssag.

*Benny Andersen.*

## Ved en sejlrende

Mens skoven hjemme får gyldne farver, sidder jeg her ved en fremmed kyst og ser solen stå op og gå ned i et hav, der altid er blå, til tider turkisblå, til tider gråblå, til tider dybt og tungt violet. Bjergene omkring det spiller i rosagult, rosagråt og rosaviolblå, som digteren Paul la Cour siger om det i sine dagbogsfragmenter fra Grækenland. Havet er Middelhavet, og kysten, jeg kan se på den anden side, er Lilleasien; den anatolske bjergkæde danner dens bræm. Imellem de to verdensdele ligger havet, der her mellem Rhodos og Asiens fastland ikke er bredere end Storebælt. På det hav har mange sejlet, kendte og ukendte. Erindringen kalder mennesker frem, som man synes, man kender. I gammel tid var det vejen til Jerusalem, den hellige stad, som også de kristnede folk i Norden stundede imod med den pilgrimshigen, der afløste vikingens dådfulde færd og vel nok havde en del af dens spænding i sig, men også en ny længsel: engang at komme hen, hvor tiden står stille, fordi alt er samlet dér, hvor man er; al fortid, al fremtid, alt håb og al tro. At se de hellige steder og vende hjem til sit eget med kraften derfra. Fornye af stedet og velsignede af det, tilgivede af det – det var det, middelalderens mennesker drømte om og længtes imod, når de drog ud på de lange rejser ned til de egne, hvor Jesus var født, hvor han havde levet og gjort sine under, hvor han var blevet korsfæstet af mennesker men på korset havde vundet over den fjende, som alle mennesker må bøje sig for. Sådan kender jeg to, der har sejlet herude på vandet og med sindet vendt mod det hellige land: Erik Ejegod af Danmark og hans blide dronning Bodil, som fulgte ham ud på hans lange færd. Da Erik Ejegod, i hvem slægtens heftige sind sled med de nye love for livet, kom til at slå fire af sine egne hirdmænd ihjel, syntes han, at han måtte og skulle drage ud på »den nye bods vej«, og dronningen fulgte ham, ad floderne gennem Rusland ned til Byzans-Væringernes vej til Miklagaard – og videre med skibet, der skulle føre dem ned langs kysten til det hellige land. De kom kun til Kypern. Der blev Erik Ejegod syg og døde. Dronning Bodil fortsatte mod rejsens mål. Da hun nåede målet, var kræfterne udtømt, eller måske blev hun angrebet af en af de sygdomme, der hærgede



hårdt iblandt rejsende folk. Hun døde og blev begravet udenfor Jerusalem i Josaphats dal. Der i Josaphats dal er hun måske blevet plejet af nogle munke, der kaldte sig for Johannes Døberens Orden og som med barmhjertighed tog sig af syge og forkomne blandt de mange pilgrimme, som samledes der. Siden udvidede denne orden sig til et ridderskab, og to hundrede år senere mødte Valdemar Sejr den samme ordens riddere under sit kors- og erobringstogt til Estland, hvor han i slaget ved Lyndanisse formodentlig har kæmpet sammen med dem. De var på færde overalt i de egne, hvor der skulle kæmpes for »Guds riges sag.« Når de gik i kamp, var de ikke i khaki, men i purpurrøde kapper uden på deres harnisk, så enhver kunne se, at her kæmpede en ridder med åben pande og draget sværd. På kappens flammende røde klæde bar de foran og bagpå et stort hvidt kors. Efter toget til Estland blev dette mærke kong Valdemars banner. Siden blev det vort flag. Korsridderne kaldte sig stadig Johannitterne. I 1306 kom de til Rhodos. Da var korstogenes fromhed og blændværk brudt sammen. Muhamedanerne havde sejret i den hellige stad. Langs korstogsvejene lå de store borge som vældige vidnesbyrd om korsriddernes evne og vilje til kampen. Alligevel havde de tabt. Islam havde sejret. Deres magt strakte sig over Balkan langt op i Europa. På Solsortsletten dybt inde i Ungarn vandt de deres største slag for Byzans. Selve kejserstaden ved Bosporus faldt på en tirsdag i året 1453. Siden har det aldrig kunnet lade sig gøre at bruge en tirsdag til bryllup her. Det er ulykkens dag i de egne henede, hvor det byzantinske rige havde sin storhed og sit fald.

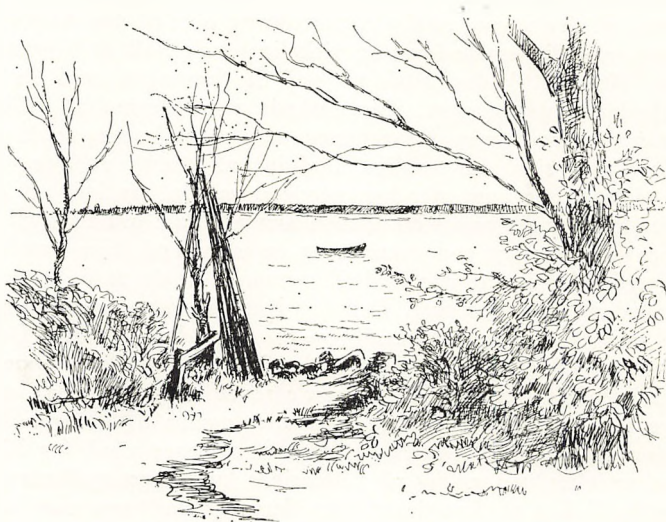
På Rhodos sad korsridderne i to hundrede år. Som en lillebitte skanse mod tyrkernes overmagt holdt de stillingen trekvart århundrede efter at rigets mægtige hovedstad var falden og alle egnene omkring øen var gået tabt. Til slut måtte også denne skanse forlades. Fra juli til 1522 kæmpedes der dag og nat på bymuren. 40.000 tyrkere skal have mistet livet foran den. Men tilsidt måtte Johannitterne give op. Julenat holdt de den sidste messe i kirken inde bag byens mur. Nytårmorgen forlod de øen og sejlede til Malta. Middelalderens sidste korstog var forbi. Men endnu ligger riddernes gamle murværk og fortæller om den stærke vilje til kampen der fyldte deres sind. Og nedenfor *Riddergaden*, hvor de forskellige »tunger« havde deres herberger, delt efter egne og tungemål, ligger hospitalet med sine sygesale og svalegange og bevidner, at Johannes Døberens Orden varetog sin oprindelige gerning som plejebrodre fra Josaphats dal samtidig med at de kæmpede på fronterne med alle til rådighed stående midler. Fromhed og magtbegær, barmhjertighed og grumhed, ansvarsfølelse og eventyrlyst. Det er korstogenes historie. Det er sort

og hvidt. Det er ondt og godt. Som overalt, hvor mennesker færdes. »Han har to gange vist sig som et menneske,« siger Anouilh i skuespillet »Lærken«, »ved at gøre noget godt og ved at gøre noget slet.«

En anden dag tænker man på noget andet, som også hører denne sejlrende til. – En dag i året 55 efter Kristi fødsel sejlede en båd ned langs med kysten og lagde til ud for Efesus. Den kom nord fra og var på vej mod Jerusalem. Det var Paulus, der havde sluttet sit ophold i de nordlige egne af Grækenland, hvor han havde prædikeret evangeliet. Nu var han på vej til Jerusalem. Han medbragte en gave, som de unge menigheder havde samlet ind til menigheden der. På menighedens eget krav derom. Gaven skulle være et udtryk for at de hørte sammen, som stammen og grenene, som kilde og flod. Måske har det ikke været så let for Paulus, at få menighederne rundt om til at forstå, at der var en særlig sammenhæng dér: at den Kristus, han talte om, virkelig havde levet og virkelig havde haft sit hjemsted på jorden. Nu var Paulus altså på vej til Jerusalem med de unge menigheders samlede gave. Han ønskede at nå derned så tidligt, at han kunne fejre pinsen der sammen med menigheden og de andre apostle. Hans sind var uroligt. Opfyldt af stærke anelser om, at noget ville hænde ham, når han nåede frem. Da han kom til kysten udenfor Efesus, gik han i land; men han gik ikke ind til byen, hvor han havde så mange gode venner og en menighed. Han havde ikke tid. I stedet for sendte han bud til vennerne, at de skulle komme ud på stranden, hvor han var. Der tog han så afsked med dem. For sidste gang. I ser ikke mit ansigt mere, sagde han til dem. De blev meget bevægede. Græd og holdt fast ved ham. Ville ikke slippe ham. Men han måtte videre. »Da vi havde revet os løs fra dem, sejlede vi lige til Kos; dagen efter til Rodus og derfra til Patara.« Sådan står der i Apostlenes Gerninger. Øen Kos ligger nord for Rhodos, Patara er, eller var, en by på Lilleasiens kyst noget sydligere. Man kan sejle til Kos på fire timer, men dengang tog turen nok længere tid. Måske har de fået hårdt vejr. I hvert fald har Paulus nok en aften lagt ind til stranden et sted her på Rhodos for at overnatte i ro og fred, mens bølgerne, som ofte rejser sig stærkt henad aften, har slået mod klipperne udenfor. Måske har han frem for alt ikke villet risikere at forlise sin gave til dem i Jerusalem. Det var ham om at gøre, at de skulle kendes ved de unge menigheder rundt omkring. Han vidste, at de ikke så klart som han havde forstået ordene: Gå ud i alverden og gør alle folkeslagene til mine disciple. – Traditionen hernede siger, at det var ved Lindos, apostlen gik i land; enten det nu var det eller ej, så ligger der en lille lukket havn dernede, som

den dag i dag kaldes »Apostlens havn«, og der er i og for sig ikke nogen grund til at mene, at det ikke var dér. Der gror evighedsblomster på strandklipperne, blå og af samme slags som dem, der gror på vesterhavssøerne, der hvor saltvandet går ind over engene. Sådanne blomster groede her vel også dengang. Mennesker lever og dør, men blomsterne kan have tusinde somre. Alligevel synes det os rimeligt at synge: Blomst kommer op og blomst går ud, hvad er vel den for himlens Gud noget at regne for de små, som for hans åsyn evigt stå. O, Gud ske lov. Rimeligt eller urimeligt. Det kommer for troen ud på ét.

*Solvejg Bording.*







I januar døde Karen Sværke efter kun et par dages sygdom i en alder af 67 år.

I Nr. Ørslev Højskoles årsskrift fra 1921 fortælles, at Karen Lind ledede gymnastikken på skolen den sommer. I samme skrift fra 1923 fortæller forstander Gregersen, at konsulent Rasmus Sværke og Karen Lind blev gift i juli måned og flyttede ind i deres nye hus ved siden af skolen.

Siden da har Karen Sværke haft forbindelse med skolen. Til at begynde med som lærerinde, senere som medlem af skolens bestyrelse, men gennem hele det lange tidsrum som ven og forbundsfælle i det arbejde, der gøres på skolen.

De, der kendte Karen Sværke, kunne ikke undgå at blive berørt af hendes personlighed.

Hun var med i sin tid, og hun dannede sig sin mening om tidens problemer. En mening, hun kunne forsvare endog meget kraftigt. Men samtidig var hun tolerant overfor anderledes tænkende. Hun var åben og lydhør overfor den udviklingsstrøm, der bragte så mange forandringer.

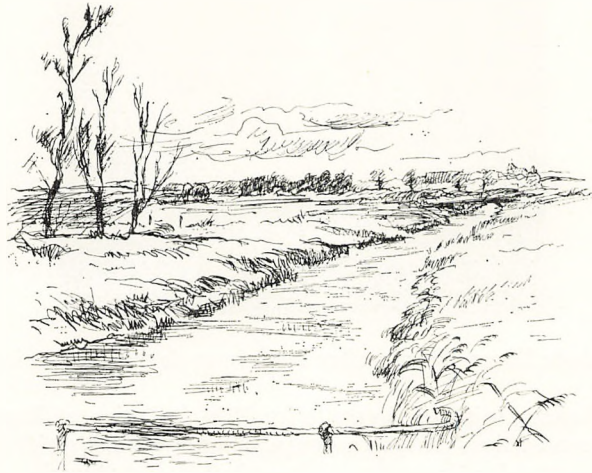
Det er sådanne egenskaber, der gør et menneske værdifuldt for andre.

Hadde Karen Sværke godkendt en ting, kunne man være tryk. Da var den forankret i noget, der står urokket til alle tider.

Ikke underligt, at skolen havde brug for Karen Sværke. Ikke alene mennesker har brug for venner.

På Nr. Ørslev Ungdomsskole mindes vi Karen Sværke i dyb taknemlighed.

*K. Holm Pedersen.*



## Funderdalen

Der ligger dalen –  
vidtfavnende og åben –  
i Jyllands midte,  
omgivet af bakker  
med skovklædte skrænter  
som en yndig skål  
med dugfriske blomster.

Over den hvælver sig  
en vældig himmel  
i hvis lysende blånen  
lærken syngende forsvinder,  
og musvågen skimtes kun  
som en cirkelnde prik.

Spredt ligger gårdene  
med grønne marker  
og hegnede enge,  
som hver sommer spættes  
af broget kvæg,  
der græsser i læet  
ved frodige hegn,  
hvor el og røn og tjørn  
breder sig blomstrende  
mellem alverdens  
vildt voksende vækster.

Som et levende bånd  
krummer åen sig stille,  
legende, klukkende  
i den tavse nat  
og den lysende dag.

Den kærtegner mildt  
de myge blomster,  
kabbeleje og nellikerod,  
der smiler med klare,  
skyldfri blomsterøjne.  
Og åen skjuler leende  
den kåde fisk,  
der muntret sig  
med blanke haleslag,  
som kruser spejlet  
på den bløde flade.

Når sommeren viger  
for efterårets klarhed  
bli'r hele dalen  
som en palet  
med brogede farver,  
der luende lyser  
fra gult til gyldent,  
fra brunt og bronze  
til den flammende  
røde ildtunge.

En ødsel rigdom  
er sommerens sidste  
overdådige gave  
til Funderdalen.  
Og vinteren kommer  
på listende fjed  
en stille tågenat.  
Den hænger glasklar rim  
på alle grene,

et funklende net af sølv,  
når solen stiger  
sent over skovens rand.

Men snart er dalen dækket  
af sneduns bløde tæppe,  
hvor harespring og rævespor  
går kryds i kryds fra hegn  
til graners mørke skjul.  
Så stille, hvidt i hvidt,  
kun brudt af træers sorte grene,  
der trodsigt strækker fingrene  
i tålmodig venten  
på vårens milde vinde.

Og skøn er dalen  
i forårets forjættende  
skære dæmringslys.  
Da vågner skjulte kræfter,  
alt liv, der slumrede  
i vinternatten, bryder frem  
og hilser dagens mildhed.  
Nu klædes dalen  
på ny i sommerdragt.  
Med blade og med blomster  
fyldes skålen atter  
hele kredsen rundt  
til fuglefløjt og trilleløb  
fra dagens første gry,  
til solen dukker ned  
bag bakkens kam i vest.

*A. Th. Geertsen.*

### *Efterskrift.*

Fra vort hjem på Funder Bakke, der ligger fem minutters gang fra Funderdalen, sender Rigmor og jeg de bedste hilsener til alle årsskriftets læsere, vi tænker ikke mindst på gamle venner og skolens forstanderpar, der nu i ti år så gæstfrit har åbnet deres døre for os, når vi gæstede Falster.

*A. Th. G.*

## Skolemanden Christen Kold

Da Grundtvig i året 1866 åbnede et stort kirkeligt møde, et af de såkaldte »vennemøder« i København, præsenterede han Christen Kold, der var et af mødets talere, som »den menneskelige og folkelige oplysnings hovedmand i Fyn«. Og da han året efter selv talte om Kold, betegnede han denne som »den mærkelige bonde fra Fyn, Danmarks – Nordens – måske verdens største skolemand«.

Det var jo ikke så lidt.

Men da det nu ikke var en hvem-som-helst, der kom med denne udtalelse, men en mand af virkelig format, må der nok være noget om snakken. Og da store mænds virke i regelen bærer frugt, der rækker langt ind i fremtiden, skulle der heraf kunne drages den slutning, at vi endnu i dag må stå midt i glæden over og udnyttelsen af det lys Christen Kold tændte for opdragelsen i almindelighed og for skolens gerning i særdeleshed.

Dette synes dog ikke at være tilfældet i fuldt mål.

Gennem flere år har jeg i ungdomsskolen spurgt mine elever om deres kendskab til manden Christen Kold. Det viste sig i alle årene, at en stor del elever erklærede, at de overhovedet aldrig havde hørt hans navn. En anden fløj mente at kende navnet, men kunne intet sige om mandens indsats, medens en lille flok i regelen vidste, at han var skolemand.

Dette tyder ikke på, at lærerne i de forskellige børneskoler ejer den store ærbødighed for og føler sig i taknemmelighedsgæld til den noget nær enestående skolemand. Stak man et spørgsmål ud om Tordenskjold eller Christian den Fjerde, havde mange straks svar på rede hånd.

På lignende måde har man ikke hørt meget om Christen Kolds navn og arbejde på en del skolemøder, hvor historiske, pædagogiske og undervisningsmæssige spørgsmål var på tapetet. Blev navnet nævnt, skete det undertiden i en noget overbærende tone. Han var jo dog kun en halvstuderet bonde.

Men retfærdigvis må det siges, at de elever, der ikke havde fået fat i Christen Kolds navn, dog i mange tilfælde havde haft gavn af hans øpokegørende indsats. Og ligeledes har mangan brav lærer til en vis

grad virkeliggjort Kolds tanker i det daglige skolearbejde, selv om vedkommende aldrig direkte gav udtryk for påvirkning fra den kant.

Der var jo det ved sagen, at Kold i stærke ord havde angrebet den daværende offentlige skole for sit ensidige forstandssigte og sin åndløse indterpning af kundskabsstoffet. Og der var yderligere den kendsgerning, at han arbejdede for oprettelsen af mange frie skoler, samt at han hele sit liv selv virkede i den frie skole for børn såvel som for voksne.

Dertil kom, at det ofte skortede på forståelsen af Kolds skole- og livssyn fra de akademisk lærdes side. Det gik her som på visse andre områder, at det dybe undertiden er »skjult for de vise og kløgtige, men åbenbart for de umyndige«.

\*

Hvori bestod da Christen Kolds indsats, hans geniale syn og virke, der kunne begrunde Grundtvigs store ord om ham?

Det kan billedligt udtrykkes i sin helhed med et citat fra Henrik Ibsens »Brand«:

Indad, indad! Det er ordet!  
Did går vejen. Der er sporet.  
Eget hjerte, – det er kloden,  
nyskabt og for gudsliv moden –! . . .

Kolds sigte i opdragergerningen og undervisningen var *mennesket*. Ikke den ensrettede samfundsborger med en vis mængde udefra påklistrede og mekanisk tillærte kundskaber og færdigheder.

»Mennesket er alle tings mål.« Kolds arbejde gik i stort som småt ud på at hjælpe dette menneske til vækst og udfoldelse efter dets indre bestemmelse, at det kan finde og fylde sin plads i slægtens, i folkets og den kristne menigheds livsfællesskab.

Alt indefra og i naturens orden. Det gælder også indøvelsen af færdigheder, der kan være nyttige redskaber i arbejdet, når en plads i det borgerlige samfund skal fyldes.

Først når lysten er vakt og behovet kaldt til live, bliver de til-egnede kundskaber virkelig til glæde og hjælp. Derfor gjaldt det for Kold om først at oplive eller beånde, som han udtrykte sig.

Men er dette vejen, når det drejer sig om den forstandsmæssige side af livet, er det i endnu højere grad tilfældet, når det gælder udviklingen af det indre menneske, den åndelige vækst.

Og her er vi ved Kolds afgørende indsats.

Han oplevede selv ordets skabende kraft, og han gjorde det levende ord til det bærende i hele sit virke.



Den, der følger Kolds livsbane fra barndommen i det lille skomagerhjem i Thisted til forstanderstillingen ved højskolen i Dalum får et stærkt indtryk af, hvorledes det af kærlighed udsprungne og derfor åndsfulde ord åbnede og indgav hans sind både livsglæde og kraft. Det skete første gang under moderens små fortællinger. Her oplevede han, at ordet fra hjertedybet alene evner at nå til hjertet og der tjene livet.

Senere oplevede han det samme som ung med en endnu større styrke, da han hørte lægprædikant Peter Larsen Skræppenborg tale om Guds kærlighed. Så stærkt virkede denne tale, at han fra den dag følte livet som nyt og stort. Og et livsmål tegnede sig klart for hans blik: han skulle hjælpe det danske folk til at modtage ordet om Guds kærlighed. Og mens dette blev det ene grundmotiv i hans liv, åbnedes hans syn samtidig for et andet og lige så vigtigt: ved ordets og åndens hjælp at vække og nære kærligheden til næsten, til folket og fædrelandet, at der derved kunne vokse en slægt af gode tjenere.

Som ung læste Kold den nu noget forkætrede Ingemanns historiske romaner, der dog her var med til at udvirke en igang sættelse til hele livsværket. Især blev han grebet af ordene: »hvad Danmark var, skal det atter blive, endnu er fædrenes ånd i live.«

Herom siger Kold selv: »I denne tid gik det op for mig, hvorledes jeg skulle holde skole for børn, for at nå det mål at få dem således oplevede og give dem en sådan lyst, drift og kraft, at man kunne få dem til at tro på Guds kærlighed og Danmarks lykke.«

Og så en dag står han med den sikre forvisning, at det levende fortællende ord i stedet for den skrevne bog er midlet til at befrugte barnesjæle, så de lever op som blomsten, der folder sig ud i solskin.

Dette ord skal især være midlet i historie- og religionsundervisningen, thi

»kun i ordet jorderige  
fundet har en himmelstige,  
slægten har et levnedsløb«.

Christen Kold måtte livet igennem kæmpe mod forstokket vane-tænkning, snæversyn og modvilje mod nye tanker og ideer. Før 1849 følte han det, som havde han et helt folk imod sig, men efter grundlovens vedtagelse spirede frihedens forårsblomster ude i folket, og der blev øje og øre for hans tanker. I 1851 kunne han begynde sin egen lille højskole i Ryslinge. Året efter flyttedes skolen til Hinds-holm nord for Kerteminde, og her oprettede han sammen med sin medlærer Poulsen Dal både en friskole for børn og en højskole for unge. Og endelig sluttede hans skolevirke på en stor højskole i Dalum

ved Odense, hvor han år efter år samlede elevhold, der talte hundrede unge.

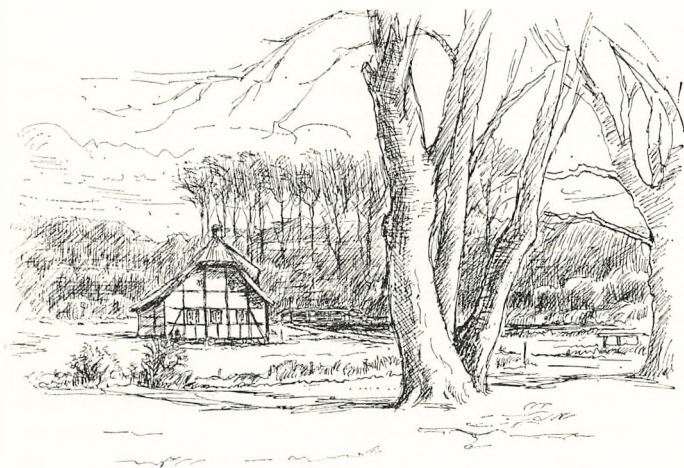
Samtidig skød frie børneskoler (friskoler) op rundt i landet, og efterhånden befrugtede Kolds skoletanker også arbejdet og livet i den offentlige skole. Størst forståelse for disse tanker var nok at finde i skolen som helhed omkring århundredskiftet, dette taget i vid udstrækning.

I dag er det småt nok med forståelsen og tilslutningen. Hvor disse er til stede, må der føres en hård kamp mod »tiden«s ensidige forstandsdyrkelse og effektivitetskrav.

Men som en japansk skolemand skrev efter et møde med Kolds tanker og virke, rinder

»KILDEN  
henover sten,  
gennem bakkehæld,  
frisk og ren  
af det dybe væld,  
– evigt på vej imod havet«.

*A. Th. Geertsen.*



## Kun en drengestreg -

*- bedre tid står op af denne,  
hvis I svigter ej.*

»Ja,« sagde Gordon, »vi kunne have haft det meget værre her på øen, hvis Gud ikke havde hjulpet os på alle måder. Og i virkeligheden er vor ufrivillige landflygtighed på en egen måde blevet til velsignelse for os.«

»Hvordan mener du?« spurgte Sullivan.

»Jo, vi har fået lært at arbejde og forsage – det er to gode ting – og vi har lært at være modige, udholdende og opfindsomme. Disse egenskaber var ikke blevet udviklet i så høj grad hjemme, hvor vi havde det så godt og mest stolede på andres hjælp.«

»Det har du ret i, sagde Briant ivrigt, og det er især din skyld, kære Gordon. Du har været en klog og god leder for os.«

Sådan lyder et brudstykke af en samtale, som drengene i Jules Vernes roman »To års ferie« førte med hinanden juleaften 1860 på Shermanøen ved Sydamerikas sydspids, hvor de var forlist efter en farefuld og spændende færd over Stillehavet.

Hvor klarer de sig godt! Modgangen styrker dem. Alle vanskeligheder overvindes ved fornuftig omtanke og ved deres gammeldags gudsfrygtighed. Der er uoverensstemmelser og en virkelig alvorlig strid, man skifter leder, sammenholdet er i alvorlig fare, men demokratiet bevares. Den genstridige bliver omvendt – totalt omvendt – efter at han har været i livsfare og er blevet reddet af den valgte fører, som han derefter sværger evig troskab, for han er »den bedste, den klogeste og den modigste.«

Menneskets værdighed rokkes ikke. Godheden, fornuften retfærdigheden og demokratiet sejrer.

\*

Siden har vi haft to verdenskrige, nazisme og andre former for diktatur og koncentrationslejre, fysikerne har opfundet atombomben, og generalerne har bragt den i anvendelse mod en intetanende civilbefolkning. Siden har vi lært mere om mennesker og dyr, om børn og primitive folk. Om religionernes opståen og funktion og om enkelt-individer og om grupper, end Jules Verne kunne drømme om.

Det er noget af denne viden, der ligger bag en anden og meget

nyere bog om nogle drenge på en sydhavsø, jeg gerne vil gøre opmærksom på. Det er William Goldings »Fluernes herre«, der blev skrevet i 1954.

Bogen begynder som en drengbog. Under en atomkrig nødlander en maskine med evakuerede engelske børn på en tropeø. Drengene overlever, men piloten og maskinen forsvinder under forliset. Livet er nemt på øen, der er varmt, der er nok af frugter, der er en dejlig badestrand, og der er ingen voksne, så man kan boltre sig, som man har lyst til. Barnligt og fortrøstningsfuldt går de igang med at organisere deres eget mønstersamfund under de fremmede himmelstrøg. »Det er vores ø. Vi kan få det mægtig sjovt, til de voksne kommer og henter os.« De vælger deres fører på demokratisk vis – og vedtager deres egne love, og er i det hele taget fulde af selvtillid: »Vi er englændere, og englændere er de bedste til alting i hele verden. Derfor må vi gøre det helt rigtige.« Uheldigvis er der to lederemner iblandt dem, den ene, Ralph, bliver valgt, mens den anden, Jack, bliver oppositionens leder.

Ingen af drengene ville kunne angive en fornuftig grund til at det blev Ralph, man valgte. Tykke havde været ene om at vise lidt omtanke, og Jack var det mest åbenlyse lederemne, men der var en ro over Ralph, som skilte ham ud fra de andre, der var hans størrelse og tiltalende ydre. Han er ikke noget overmenneske, helt, endstige nogen slagsbroder, men han har et sundt instinkt for det væsentlige. Jack er praktiker – han er øjeblikkets mand, er kæk og kvik.

Så længe deres samfundsliv holdes indenfor rammerne af det miniaturedemokrati, de har skabt sig, er alt vel, men det er lidet grundfæstet i dem. Den besindige Ralph vil, at de først og fremmest skal koncentrere sig om at blive reddet, og på hans foranledning tænder de et bål på øens bjerg, hvorfra de udsender røgsignaler dag og nat. Ilden skaffer de sig ved hjælp af den skikkelige Tykkes briller, hvis linse lader sig anvende som brandglas.

Der sker mange ting. Der er holdt møder, hvor der bliver vedtaget nye love. En skovstrækning kommer i brand, og en af rollingerne er forsvundet under branden. Der er bygget hytter, som ligner ruiner, hvor drengene ikke har nogen som helst mulighed for at føle sig hjemme. Lovene bliver dagligt overtrådt, den personlige renlighed forsømmes, og flokkens elementære hygiejniske krav krænkes groft. Gruppen bliver aldrig organiseret til et lille menneskesamfund. Rollingerne lever hele tiden i deres lukkede verden. Det lykkes ikke Ralph at holde fast ved det demokratiske system, han har indført blandt drengene, de gider ikke bygge huse mod regnen – og passer ikke ilden.

Måske kunne drengene have overvundet de praktiske vanskeligheder og klaret deres sociale problemer, hvis ikke . . .

Hvis ikke angsten og uhyggen var kommet listende som en tyv om natten og næsten havde skræmt livet af rollingerne, fået struberne til at snøre sig sammen på de store og gjort de stærkeste og klogeste usikre. Da nogle virkelig ser uhyret, går alt i opløsning. Ralphs nederlag er næsten totalt. Han mister troen på demokratiet – på fornuftens magt og på sig selv.

Lovene de har vedtaget, aftalerne de har truffet – intet er forpligtende. Love kan overtrædes og aftaler brydes uden at nogen bliver draget til ansvar – fordi Ralph ikke tør straffe.

Med vold griber Jack magten og opretter en diktaturstamme af hylende vilde, der en for en rekrutteres fra Ralphs demokrati. Jack vil ikke bygge hytter til de små, ikke passe røgbålet, der skal hidkalde hjælp fra forbigående skibe. Han viser, at han tør straffe hårdt og meningsløst. Jack sætter den ulmende grusomhed og blodtørst i system, går på jagt og arrangerer rituelle offerdanse. Civilisationen i det lille samfund beviser i stigende grad sin magtesløshed overfor barbariet. Det nytter intet, at de få retfærdige anråber deres tidligere kammerater om at komme til fornuft. Ved at protestere mod opløsningen og ansvarsløsheden pådrager de sig kun de andres hadefulde foragt.

Ralph og hans stedse færre tilhængere vogter stadigvæk ilden. Men en nat bryder Jacks vilde horder ind i Ralphs hytte for at stjæle ilden: Tykkes briller med den stærke samlelinse. Fra nu af er Ralphs skæbne beseglet. Det onde har fået magten, fordi de sidste rester af kulturen er brudt sammen. Hans modstander, der nu ikke længere hedder Jack men »Høvdingen«, udøver et vilkårligt terrorregime i sin lejr, han er enerådige, fordi det vil den anonyme masse, som de små britiske individualister er blevet forvandlet til.

Da Ralph og Tykke opsøger deres modstandere i deres bjergfæstning, stiller Tykke dem spørgsmålet: Hvad er bedst – at have love og enes, eller at gå på jagt og slå ihjel? Han får ingen svar, for i det samme blev der væltet en klippeblok ned fra en høj, som dræber den fredsommelige Tykke. Tykke var rationalist, han nægtede at tro på uhyret, han ville ikke tro på noget overnaturligt. Menneskenes ondskab derimod, den kendte han, og den frygtede han. Tykke havde ikke det store initiativ, men han havde mulighed for at udfolde sig i det retssamfund, der var gået til grunde. I hånden holdt han en konkylie, der var demokratiets vartegn. Den brugte de, når de skulle sammenkalde til møde, og den dreng, der holdt konkylie i sin hånd, havde ene af alle retten til at tale.



Tykke dør, og konkylien bliver knust, så kun Ralph er tilbage, og i en mægtig kæde jager stammen ham over øen. Ilden, der før var deres tjener, slipper de løs, for at den skal gøre dem en sidste alt-udslettende tjeneste, de brænder øen af for at udrydde Ralph. Da lander et krigsskib på øen og bringer dem undsætning i sidste øjeblik. Den engelske søofficers samtale med drengene virker som et chok. »En rigtig drengeroman,« udbryder han, da Ralph begynder sin beretning. Men knapt er det sagt, før drengen bliver tavs – også læseren, dreng eller ikke, vil blive stille efter at have vendt det sidste blad. Vi har levet med det, som vi troede var det bedste og uskyldigste i os, barnet – og vi har set den vilde – synet er skræmmende. Skibets ankomst hæver med et slag trylleriet over øen, det hele var kun drengestreger.

\*

Eller var det? Er det også sådan de voksne reagerer, når dæmonerne slippes løs. Vil de også bruge ilden til at udrydde deres modstandere med, om det så skal koste deres eget liv? Vort århundrede har til overmål besvaret disse spørgsmål.

Men er det da menneskets dygtighed – al den moderne teknik, der har skabt ulykkerne? Nej, for den moderne teknik er kun farlig, hvis vi gør den farlig. Verden står overfor fremtidige ulykker, som ingen ønsker, hvis ikke vi lærer at afpasse vor mentalitet efter vor teknik. Den engelske videnskabsmand og filosof, Bertrand Russell, har også advaret os: »Vi tænker og føler stadig, som vi gjorde i en teknisk set enklere tidsalder. Hvis vi skal leve lykkeligt med den moderne teknik – og det er muligt for den moderne teknik at skænke os et større mål af lykke – så må vi bandlyse visse ideer og erstatte dem med andre. Herskelyst må vi erstatte med ligeberettigelse, sejrsglæde med retfærdighed, brutalitet med intelligens, og i stedet for konkurrence må vi have samarbejde. Vi må lære at betragte den menneskelige race som en familie, fremme vore fælles interesser ved fornuftig brug af naturens hjælpekilder og vandre sammen imod velstand – ikke hver for sig gå død og ødelæggelse i møde.« Den forandring, der kræves, er vanskelig, og opnås ikke på et øjeblik. Men vi må lære – opdrages til at blive borgere i denne verden.

Alt i »Fluernes herre« tegner til at blive en romantisk serenade over »De kære børn«. Men det går modsat. Samtidig med at børnene repræsenterer tilbagetoget til naturen, er det også et billede på de voksnes verden, og Golding er af vor tid ikke Robinson Crusoe's.

Han ved, at det moderne menneske desperat klamrer sig til den civilisation og humanisme, vi så møjsommeligt har skabt – for ikke at gå til grunde i det barbari, som bestandig lurer inde i os, parat til at

tage magten. Bogen fortæller mere om smågrupper og om børn, end flertallet er i stand til at læse i tykke lærebøger. Bogen fortælles på sin egen måde om nogle af de fundamentale betingelser for primitive kultures opståen, om onde ånder, og om hvordan de besværges, om religionernes opståen, og om hvad de bruges til.

Men bogen handler også om noget i mennesket, vi kender alt for godt og om kræfter i menneskene, vi ved for lidt om. Det kunne godt være en skildring af, hvordan det var gået, hvis Hitlers stærkeste modstander havde heddet Chamberlain, eller hvis Churchills vilkår havde været lige så ringe som Ralphs.

Det er en uhyggelig spændende bog. Man slipper den ikke før man er færdig med den, og længe efter har man på fornemmelsen, at den bliver man aldrig færdig med. Det er en foruroligende bog. Måtte det ikke forlede de voksne til at opfatte dens indhold kun som drenge-streger.

*J. P. S.*

Her fra Gårdsminde sender vi de bedste juleønsker og nytårs-hilsener til jer alle.

*Tove og Jens Peter Sørensen.*



## hærdisciplin - orkesterdisciplin . . .

»I det 18. århundrede blev frihedens, demokratiets og selvbestemmelssens ideer forkyndt af fremskridtsvenlige tænkere, og i første halvdel af det 20. århundrede bar disse ideer frugt også på undervisningsområdet. Det grundlæggende princip i en sådan selvbestemmelse var autoritetens erstatning med frihed, at belære barnet uden brug af magt ved at appellere til dets nysgerrighed og få det gjort interesseret i den omgivende verden.«

Vi må nu gøre os klart, at der er to måder at udøve autoritet på, nemlig: den åbenlyse og den anonyme.

Åbenlys autoritet udøves direkte og klart. Den, der benytter autoriteten, siger uden omsvøb til den, som er ham undergivet: »Du skal gøre dette, hvis ikke falder der brænde ned.« – Anonym autoritet foregiver, at der ingen autoritet består, og at alt gøres med individets samtykke, og her siges: »Jeg er vis på, du gerne vil gøre dette, ellers bliver jeg meget bedrøvet.«

Åbenlys autoritet bruger fysisk magt; anonym autoritet anvender psykisk bearbejdning.

Dette står i indledningen til den engelske skolemand og psykolog A. S. Neill's bog om Summerhillskolen. En skole han har startet ud fra sin faste tro på »barnets godhed«. »Et barn fødes ikke som en sjælsløs automat, men har fulde evner til at elske livet og at være interesseret i livet.« Dette går igen som et hovedtema i alt, hvad man foretager sig på Summerhill. – Opdragelsens mål, siger Neill – og dermed livets mål – er at arbejde med glæde og finde lykke. Lykke betyder ifølge Neill at være interesseret i livet, at reagere positivt på livet ikke kun med sin hjerne, men med hele sin personlighed. Dette kræver, at man i opdragelsen lægger vægt både på det intellektuelle og det emotionelle, det tankemæssige og det følelsesmæssige. Det moderne menneskes oplevelser er hovedsagelig af tankemæssig art, mere end en umiddelbar fornemmelse af, hvad dets hjerte føler. – Derfor er Neill kritisk over for nutidens samfund. Han understreger, at den mennesketype, vi udvikler, er et masse menneske, fordi vi i vort teknisk set højt udviklede samfund sætter det intellektuelle over det emotionelle. Det er hjerner, der er brug for, og det er det, der efterlyses på arbejdsmarkedet.

Neill prøver ikke at opdrage børn til at passe godt ind i den eksisterende orden, men stræber efter at opdrage børn, der vil blive lykkelige mennesker, for hvem det ikke er afgørende at *have* meget eller at *bruge* meget, men at *være* meget. Det betyder, at selv om de børn han opdrager ikke vil opnå den helt store materielle succes, vil de have erhvervet sig en sans for ægthed, der for ham er langt vigtigere, og som vil hindre, at de ikke bliver mislykkede eksistenser. Han har i det mål, han har sat sig, truffet valget mellem fuld menneskelig udvikling og fuld materiel succes.

Summerhill's kriterium for, at det går dens elever godt senere hen i livet, at de bliver til noget og har succes, er erhvervelsen af evnen til at arbejde *med glæde og leve positivt*. Det er ikke arbejdets art, det kommer an på, men det drejer sig om, at vedkommende kan lide arbejdet og er lykkelig ved det. Neill siger selv, at han hellere vil se en lykkelig gadefejr end en neurotisk videnskabsmand. Livets formål er at finde lykke eller livsglæde, hvilket betyder at finde interesse. Det, det drejer sig om, er livets naturlige opfyldelse og menneskets indre lykke.

Summerhill er en skole, hvor man kurerer børns ulykkelighed, og hvor børn opdrages i lykkelighed. – Det vanskelige barn er det barn, der er ulykkeligt. Det er i krig med sig selv, og følgelig er det i krig med verden. – Den vanskelige voksne er i samme situation. Intet lykkeligt menneske har nogen sinde forstyrret et møde, begået et mord eller tyveri. Ingen lykkelig kvinde har nogen sinde plaget sin mand eller sine børn. Alle forbrydelser, alt had og alle krige kan føres tilbage til ulykkelighed, påstår Neill.

Nogle har kaldt Summerhill en gør-som-du-vil skole og har ladet skinne igennem, at det er en samling af vilde primitive, der ingen lov kender og ikke forstår at opføre sig. – Det kan man ikke tro er sandt. Når Neill gang på gang slår fast, at frihed ikke betyder tøjlesløshed. Respekten for individet må være gensidig. En lærer bruger ikke magt mod et barn, og barnet har ej heller ret til at bruge magt mod en lærer. Et barn må ikke genere den voksne, blot fordi det er barn. Et eksempel nævnes: En elev havde trukket nogle kartoffelplanter op i skolens have. Der blev ikke sagt, at det var forkert at stjæle kartofler, det blev ikke gjort til et spørgsmål om moral, om godt og ondt, men derimod blev der sagt, at det var skolens kartofler, og de burde have haft lov og stå i fred. På Summerhill går lærerne ikke rundt som autoriteter, der skal frygtes, men lærere og elever er ligemænd. Eleverne må naturligvis ikke ødelægge skolens ting, såvel som en lærer roligt forsvinder, hvis han kommer ind på et elevværelse, hvor han ikke er velkommen i øjeblikket.

Det er misforstået fri opdragelse at lade et barn stå på flyglet eller hoppe i sofaen, det er ikke naturlig frihed, men tøjlesløshed. I det disciplinerede hjem har børnene ingen rettigheder. I det hjem, hvor de forkæles, har de alle rettigheder. Det rette hjem er det, hvor børn og voksne har lige rettigheder. Og det samme gælder skolen. Hvis et barn skal lære at lade papirerne på fars skrivebord ligge, skal far også respektere barnets værelse og legetøj og ikke gribe forstyrrende ind, mens det er midt i en spændende leg.

»Lydighed bør være et spørgsmål om gensidighed, et spørgsmål om at acceptere hinandens enemærker. Hvert individ skal have lov til at gøre, hvad det vil, så længe det ikke griber ind i andres frihed.« Det er en af de ting, der er så vanskelige at lære, men livsnødvendige, ikke mindst på en skole, hvor man er mange sammen. Accepterer man ikke det, fratager man de andre den frihed, vi alle har ret til. Den lydighed man bør udvise må simpelthen være en samfundsmæssig høflighed, altså en måde at opføre sig på, når man er sammen med andre.

Der må naturligvis være en vis disciplin i et hjem eller på en skole, men det skal være den type disciplin, der garanterer hvert enkelt medlems personlige rettigheder. Man kan derfor tale om to slags disciplin:

1. hærdisciplin.
2. orkesterdisciplin.

Den disciplin, der er i hæren, tilsigter at skabe effektivitet i kamp, den menige står ret og er som regel ret ligeglad med hærens effektivitet. Men ved orkestertypen adlyder musikerne dirigenten, fordi de er lige så interesseret i, som han, at det går så godt som muligt med opførelsen, og derfor er det praktisk at adlyde og følge dirigentens forskrifter. Her arbejder man med, hvorimod den menige soldat er passiv under hærdisciplinen; han er underlagt en autoritet. – Dette kan overføres på forældrenes opdragelse af barnet. Hvis den er af hærtypen, vil barnet gøre modstand og reagere negativt; hvis den derimod er af orkestertypen, kan børn og forældre i fællesskab finde frem til en samarbejdsdisciplin, hvor man accepterer hinanden.

Som det blev nævnt i indledningen, har den gammeldags opdragelsesdressur og personlighedsudslettende håndfasthed måttet spille fallit over for en ny tids sans for at lade barnet udfolde sig efter dets egenart. Målet for opdragelsen, der er bestemt af tidens livssyn, er blevet et andet.

Studerer man opdragelsens historie, opdager man, at opdragelsesmålet har skiftet med vekslende moralske og etiske normer, hvad der



er meget naturligt. Det er klart, at hvor man i en kulturkreds har sat det livsnydende i højsædet, har man i den formningsproces, opdragelsen er, anvendt andre metoder end i det tidsafsnit, hvor det livsforfølgende var det største, man kunne opnå. Idealerne, i disse to tilfælde epikuræren og asketen, har været vidt forskellige, fordi menneskesynet har vekslet. Menneskesyn og opdragelsesidealer er altså sammenhørende faktorer. – Det dominerende i dag er vel et materialistisk – teknisk livssyn, hvorudfra opdragelsesmålet bliver den effektive samfundsborger.

Disse eksempler viser, at barnets karakter kan formes efter det udgangspunkt forældrene tager i livsproblemet, hvad der betyder, at deres måde at forholde sig på vil smitte af på børnene på en sådan måde, at det vil være medbestemmende for, hvad de senere kommer til at tro og tænke.

Alt dette har man fået øjnene op for med den forholdsvis nye videnskab som psykologien er, »barnet må leve i et miljø med en passende mængde kærlighed, tryghed og påskønnelse, og er det tilstede vil ondskabsfuldhed og ødelæggelsestrang ikke opstå,« mener Neill, hvad han har bevist på Summerhill.

*Solvejg Rauer.*



## Afrika, som det kan opleves

Når gode venner rejser til udlandet for at arbejde og opleve noget, der er forskelligt fra det danske, får man ofte selv lyst til at se fremmede forhold. I løbet af de første måneder i 1966 blev det bestemt, at fire af mine venner skulle til Østafrika og arbejde. Inden de rejste, havde de inviteret mig på sommerferie henholdsvis i Kenya og i Tanzania i 1967, og det er indtryk fra denne sommerferie, som jeg vil skrive lidt om.

Den 26. juni 1967 startede jeg med tog fra København til Frankfurt, og den 27. juni fortsatte jeg med fly fra Frankfurt. Normalt skulle vi have mellemlandet i Cairo, men på grund af krigshandlingerne mellem Israel og Ægypten havde Nasser ikke plads til os i lufthavnen, så vi mellemlandede på Malta i stedet for. Fra Malta fløj vi til havnebyen Mombasa ved Det indiske Ocean.

Kenya er 583.000 km<sup>2</sup>, og det meste af landet er højland. Der er et meget behageligt klima, den koldeste tid er næsten som en god dansk sommer, selv om ækvator deler landet i to dele, er der ikke overvældende varmt. Juli er den koldeste måned og december-januar er de varmeste; i den varme tid er der noget varmere, end vi kan få det på vore breddegrader.

Der bor ca. 9 mill. mennesker i landet; deraf er ca. 140.000 indere, 50.000 europæere, 30.000 arabere og resten (ca. 97 % af den samlede befolkning) er afrikanere, som har levet i landet i århundreder. Kenya har været selvstændig republik siden 1963. Kenyatta, der er en meget tolerant personlighed, har været en af de ledende bag landets frihedsbevægelse, og han har været landets præsident, siden det fik sin selvstændighed. Så længe han er landets leder, kan folk af anden race end afrikanerne få lov til at arbejde og konkurrere på lige fod med afrikanerne; men det store spørgsmål er, hvad der vil ske, når han dør. De fleste mener, at der vil blive borgerkrig, og at inderne og europæerne vil blive vist ud af landet.

Jeg brugte en uges tid på at rejse rundt i landet »på stop« for at komme i forbindelse med så mange mennesker som muligt. Afrikanerne sagde, at der var fuld ligestilling i Kenya, og det ville der blive ved med at være. Inderne sagde, at de var nødt til at forlade landet

i løbet af ganske få år, for når Kenyatta dør, kan vi ikke regne med eksistensmuligheder her i Kenya. Den hvide befolkning i Kenya er nogenlunde ligeligt fordelt på disse to synspunkter. Efter min vurdering vil der være store muligheder for uroligheder, når Kenyatta forlader ledelsen, og så tror jeg ikke, at det vil være rart at være inder eller europæer i Kenya.

Afrikanernes tilværelse er helt forskellig fra vores. De fleste bor i en lerhytte med stråtag eller palmebladstag ude i bushen, og har intet med den moderne civilisation at gøre. Mange lider af spedalskhed eller har haft polio og er mærket for livstid af disse sygdomme. En del har haft eller har øjensygdomme, der medfører blindhed eller stærkt nedsat synsevne; mange spædbørn får dårlige øjne, mens de hænger på moderens ryg og er omgivet af sværme af fluer, der holder til i deres øjne og suger af øjenvædsken. Syfilis er så udbredt, at man med sikkerhed kan sige, at over 50 % lider af sygdommen. Forkert ernæring er også et udpræget fænomen. De fleste familier bor som sagt ude i bushen, hvor kvinderne passer et lille stykke jord med majs eller casavorødder og evt. nogle bønner. I bananområderne lever de af bananer og majs, og i kokosområderne lever de af kokosnødder og majs. Næsten alle steder får de en meget ensidig kost, der gør, at de fleste af børnene har en meget stor og udspilet mave. Et meget stort antal af børnene dør, inden de er blevet et år gamle. Kvinderne har ikke ret megen indflydelse, der handles med dem efter forgodtbefindende. En meget dyr kone (det vil sige, at hun skal være datter af en rig familie, se godt ud, have gået i skole og helst have studeret et par år, så hun kan tjene penge ved at undervise i en skole) kan koste helt op til 10-12 køer; og en ko koster fra 200 til 400 shs. (1 shs. = 1 krone). En mand kan have lige så mange koner, som han har råd til at købe. Hvis han så er heldig og får mange døtre og kun få sønner, kan han blive en rig mand, når de skal giftes. Afrikanerne er dovne og glade; de har meget vanskeligt ved at abstrahere, tænke i nye baner, de kan ikke forestille sig noget, som de ikke har set før. Er der et nyt arbejde, der skal startes, kan det ikke hjælpe noget at sige til en afrikaner, at han skal gøre sådan eller sådan; nej, man er simpelt hen nødt til at vise det selv, før han forstår, hvordan det skal gøres. Jeg mener ikke, at man kan bebrejde afrikanerne noget i den forbindelse, de lever på et andet udviklingstrin, end det vi kender. Den udvikling, som vi har været mange hundrede år om at gennemleve, prøver mange mennesker i dag at presse afrikanerne igennem så hurtigt som muligt, helst i løbet af nogle årtier. Afrikanerne har heldigvis en helt anden indstilling over for tilværelsen, end vi har, ellers

ville der være mange, der allerede var bukket under for mavesår, dårlige nerver og stress. De har aldrig travlt, næsten altid i godt humør og så har de en ganske godt udviklet humoristisk sans.

Skolegangen og videreuddannelse er inde i en ganske god udvikling i øjeblikket. Jeg boede en uges tid hos mine venner i Kenya; de underviser på et teacher-training-college (seminarium), og derfra fik jeg et ganske godt indblik i landets skoleundervisning. Alle børn skal gå i skole; de to første år går de i en primary school. Det er en slags underskole, hvor de lærer engelsk, swaheli, regning, lidt historie, lidt religion og så tegner og synger de en hel del. Derefter skal de gå ca. 5 år i en secondary school, hvis forældrene har råd til det. Forældrene skal betale for at have børnene gående i skole; hvis det er en afrikansk skole, hvor lærerne ikke har nogen læreruddannelse, koster det fra 100 shs. til 150 shs. for et år. Hvis det er en god afrikansk skole, hvor lærerne har læreruddannelsen i orden, kan det koste fra 400 til 500 shs. pr. år. Ønsker man derimod at få sine børn til at gå i en asienschool, oprettet af inderne og drevet ved indiske og afrikanske lærerkræfter, kan det koste op til 7-800 shs. pr. år. Når man har været igennem alle klasserne i disse to skoleformer, er der mulighed for at læse videre på et teacher-training-college, hvis man har lært nok til at klare sig i konkurrencen ved optagelsesprøverne. Hvis man klarer sig igennem optagelsesprøverne, skal man være på et college i to år, før man får sin lærereksamen. Det vil altså sige, at man kan blive lærer i Kenya efter at have gået i skole i 9 år. Vil man studere mere, foregår det i næsten alle tilfælde efter lærereksamen.

Det er et stort problem for mange forældre, hvordan de skal skaffe skolepenge, så børnene kan komme i skole. I mange tilfælde skaffes pengene ved, at konerne med hakke og panga (en panga er en meget stor, kraftig kniv) dyrker lidt mere, end familien selv skal bruge. Overskuddet bæres så til markedet og sælges. Der er marked en eller to gange om ugen på de fleste markedspladser, og folk vandrer på deres brede, flade fødder til og fra marked. Mange begynder at gå, længe før det er blevet lyst, de skal måske gå 15-20 km til markedspladsen med deres varer. Så skal der handles, og derefter er der nøjagtig lige så mange kilometer hjem til bopladsen igen, og udbyttet har måske været 5 shs. Når det kniber for alvor med at skaffe penge, må manden også til at gøre noget, og han begynder så at søge arbejde. Hvis han er heldig og får plads som house-boy hos en hvid familie, har han gjort sin lykke; han vil da få ca. 100 til 160 shs. om måneden. Han vil så kunne spare en masse penge op, og når han så får et par fridage om måneden, kan han spare fridage sammen, så han kan besøge sin familie hver anden eller hver tredje måned. Hans familie vil

i mange tilfælde bo flere hundrede kilometer fra hans arbejdsplads. Hvis han ikke kommer i huset, men får arbejde på en fabrik eller anden større virksomhed, kan han tjene ca. 60 shs. om måneden. Når der så skal skaffes lidt mad og lidt tøj, skal han være nøjsom for at spare skolepenge fra til ret mange børn.

Forholdene er ikke helt de samme i Tanzania, der har man nationaliseret næsten alle større virksomheder. Skolerne er også nationaliserede, og forældre med skolepligtige børn skal betale en speciel skoleskat. Hver tolvte familie i Tanzania har fået et lille flag, som skal hænge uden for deres hytte. Disse flag betyder, at her bor opsynsmanden, eller hvad man skal kalde ham. Han skal sørge for, at hans 12 familier ikke foretager sig noget ulovligt, at de betaler deres skat til tiden o.s.v.

Nogle få måneder før jeg kom til Tanzania, havde regeringen lavet en stor razzia, for at undersøge om inderne havde deres arbejdstilladelse i orden. Samtidig nationaliserede man bankerne, og alle indere, der ikke havde gyldig arbejdstilladelse, blev sendt ud af landet, og de måtte kun tage et meget lille beløb af penge med sig. Alle deres øvrige værdier havde de skaffet sig på ulovlig måde, og de tilfaldt staten. Tanzania har trukket sig ud af det østafrikanske fællesskab, de har lavet deres egen mønt, som ikke kan bruges i Kenya og Uganda (disse lande har før haft fælles møntenhed). Der er mange mennesker, der har fortalt mig, at Nyere aldrig har haft nogen dybere baggrund for at svinge sig op som statsleder. Han lider af pyntesyge, og dertil kommer, at han nu er blevet gammel og forkalket, så han modsiger sig selv og siger en masse vrøvl i sine taler. Efter at jeg er kommet hjem, har jeg fået oplyst, at Nyere gennem længere tid har været tvunget til at opføre sig, som han har gjort. Jeg tror ikke, at han har lang tid igen som leder i Tanzania, men jeg tror også, at han en tid har været en god mand for landet.

Der er uendelig mange ting, som disse udviklingslande selv skal tage stilling til; men der er også problemer angående disse lande, som vi måske bør tage stilling til. Den hjælp, som vi er med til at yde til disse lande, er det den rigtige, og er den organiseret rigtigt? Mellempfolkelig Samvirke udsender frivillige, som skal arbejde derude i 2 år for en ret lille kontant løn. Før de sendes ud, skal de gennemgå et kursus, hvor de bliver løftet op på et helt overskruet idealistisk plan. Når de så kommer derud, går der i de fleste tilfælde flere måneder, op til et halvt år, før denne forfejlede idealisme er nedbrudt, og vedkommende kan begynde at arbejde realistisk. Den arbejdsplads og den bolig, som de er blevet lovet, er der pludselig ingen, der ved noget om. Så sker det ofte, at de bliver sendt et eller



andet tilfældigt sted hen og får anvist en lige så tilfældig bolig, og de kan så selv prøve, om de kan finde på noget at bestille. Mange gange er der ingen muligheder inden for vedkommendes fagområde, og så tillader jeg mig at ryste lidt på hovedet. Hvis nu vedkommende er fyldt med energi og initiativ og får startet et eller andet arbejde på den pågældende lokalitet, så skulle man jo tro, at alt var i orden. Det er det imidlertid ikke, for når initiativtageren rejser hjem, er der ingen til at fortsætte arbejdet. Der kommer højst sandsynligt ingen nye udsendinge derud, og afrikanerne lader bare det påbegyndte forfalde.

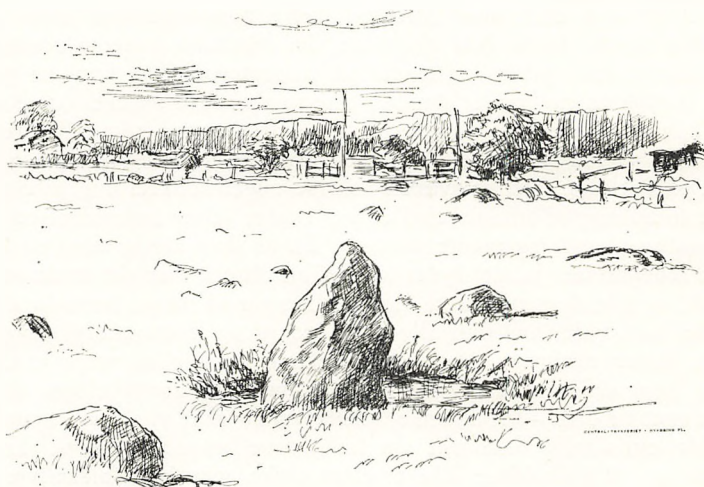
Det er dog ikke bare Mellemfolkelig Samvirke, der efter min mening skyder forbi. Når eksperter, der udsendes gennem udenrigsministeriet skal spille 7 måneder på en forsøgsstation, hvor en gammel forstokket englænder standser alle forslag med ordene »kære ven, det kan ikke lade sig gøre, tænk dog på, at det er Afrika«. Hvorefter han kan gå ind til sig selv og sove videre; så er der vist også noget galt på det plan. Det er svært at skrive noget konkret om disse ting, men tillad mig at komme med et par citater (efter hukommelsen) fra udsendinge, som jeg mødte dernede. En af dem sagde efter en længere redegørelse: Ja, det lyder måske lidt bittert, men det er desværre sandt, og alle de mennesker, der hjemme gør så meget for u-landene, skulle bare vide, hvordan alle deres penge og deres energi og gode vilje bliver misbrugt. Det hele forekommer mig at være et stort kaos, hvor de mennesker, der virkelig har brug for hjælpen, aldrig ser noget til den. – En anden sagde: Hvorfor skal vi skrive rapporter til Mellemfolkelig Samvirke om forholdene herude? Hvis vi skriver noget om, at forholdene ikke er efter ønske, men helt forskellige fra det vi er lovet hjemmefra, så bliver rapporten lagt til side. Man bruger kun nogle ganske få, som passer ind i Mellemfolkelig Samvirkes lyserøde idealisme, og så fylder man de næste hold frivillige med det samme urealistiske vrøvl. – Han fortsatte: Mange ledende afrikanere mener, at de ikke har brug for udenlandske eksperters hjælp, hvorfor en stor del af dette arbejde foregår efter tilfældighedens lov, og meget glemmes. Der er ikke noget reelt ønske om hjælp, derfor går så meget til spilde.

Nu må I ikke tro, at jeg mener, vi skal standse al hjælp til udviklingslandene, fordi der ikke er brug for hjælp. Jeg er overbevist om, at der er brug for hjælp i stor udstrækning, men hjælpen bør organiseres således, at den kommer de rette til gode; og påbegyndt arbejde bør følges op. Det jeg tror, at der mangler i stor grad er mellemteknikere, som i det daglige arbejde kan danne en bedre kontakt mellem den almindelige afrikaner på den ene side og eksperter

og forsøgsfolk på den anden. Intet kan bestå af fødder og hoved alene, hvis mellemstykket mangler, er harmonien ødelagt, og det gode resultat udebliver.

Jeg vil slutte med at ønske årsskiftets læsere en glædelig jul og et godt nytår.

*Børge Sørensen.*



## En rejse til det nordligste Danmark

Det var en dejlig augustmorgen med fint vejr. Solen strålede fra en næsten skyfri himmel. To tømrere, meget forventningsfulde, og måske lidt trykket ved situationen, mødte i Kastrup lufthavn og fik udleveret en flyvebillet, som gav adgang til den anden side af Atlanterhavet. Målet var Holsteinsborg i Vestgrønland.

Der sker meget et sted som i Kastrup. Der er meget at være optaget af. Hele tiden lyder der meddelelser i højttalere på flere forskellige sprog til de rejsende, og selvfølgelig hørte vi ikke ordentlig efter. Pludselig opdagede vi, at den gruppe folk, som vi havde udset til at skulle med, var forsvundet ud til maskinen. Så var der et par, som fik travlt, og det var ikke sådan at finde vej, så vi spurgte en af personalet, hvor vi skulle ud til maskinen, som skulle til Sdr. Strømfjord.

Vi fik svaret: »Der var De da heldige, at maskinen er forsinket, ellers var De bestemt ikke kommet med.«

Det skulle så vise sig, at der gik et par timer inden vi kom afsted. Den første maskine var en jet af typen DC 8, som flyver strækningen på 4 timer. Det er ingen tid, og os som troede, vi skulle ud og rejse.

Endelig ved 10-tiden kom vi afsted; ikke med en jet, men med en 4-motorers propeldreven. Nu sad vi der og havde spændt bælterne klar til at stige til vejrs. Så begyndte maskinen så småt at liste ud ad startbanen til den yderste ende. Her blev motorerne så afprøvet så kraftigt, så jeg troede hele maskinen ville falde fra hinanden. – Et kort øjeblik stilhed – så tog den ved, ud ad banen, og pludselig havde vi luft under vingerne.

Svævende ude over Øresund kunne vi nu se København fra luften. Inden længe var Danmark ude af syne, det næste land var Norge, hvor vi mellemlandede i Oslo. Så fulgte nogle drøje timer, otte timer er lang tid at være næsten lænket til en stol, men beværtningen var fin som altid, når man flyver. Hen på eftermiddagen nåede vi øst-siden af Grønland, så var der lidt at se på igen, ellers var det kun skyer at se ud i. Ca. kl. 18 landede vi i Sdr. Strømfjord, men hvad var nu det? Det store ur i ankomsthallen viste kun 14. Vi var nu kommet så langt mod vest, at der var 4 timers forskel. Vejret var

ualmindelig smukt, så i løbet af en times tid kunne vi indlede den sidste face af rejsen. I Grønland flyver man kun, når vejret er fint og sigtbarheden god. Det blev med et Catalina-fly, en maskine som kan lande både på land og vand. Når alle pladser var besat, kunne der være 16 passagerer ombord. Det gik ikke så stærkt, det varede en lille time for de ca. 100 km ud til Holsteinsborg. Nu blev det først rigtig spændende, her skulle vi sættes ned i vandet. Efter nærmere betragtning fik vi øje på en lille båd, der lå ude og ventede på os.

Jævnt og stille tog maskinen vandet, men nogle store vandkaskader væltede ud fra den, og et øjeblik efter lå vi næsten stille, så båden kunne komme hen og hente os ind til havnen i Holsteinsborg.

Så blev vi sat i land, men her var ikke rigtig nogen, som ville kendes ved os. Da vi havde ventet en tid, kom en herre hen og spurgte hvor vi skulle hen. Jo, vi var blevet ansat i firmaet Asmussen og Weber, populært kaldet A. og W. Så skulle vi følge med ham ud at finde et sted at bo, det voldte noget besvær. Da der var godt fyldt i alle barakker, måtte vi ud i en teltlejr. Her var der heller ikke rigtig nogen, som ville have os boende. Endelig fandt vi et sted, hvor der kun boede to mand. Disse måtte da til at rense ud, så der kunne komme et par senge mere ind. Teltene var nogle amerikanske militærtelte med trægulve, to lag lærred og en olieamin til opvarmning. Der var ti ialt med fire mand i hver, som alle var udsendte danskere.

Nu var klokken ved at være 18 efter grønlandsk tid, dansk tid 22, så vi skulle have noget at spise. Det foregik i en kantine fem minutters gang fra teltene. Her fik jeg rigtig bekræftet, at forestillingen man gør sig om noget nyt, næsten aldrig slår til. I dette tilfælde havde jeg forestillet mig en flok friske unge mennesker i alderen 20–30 år, men der var nogle helt op til 60 år, og det var en meget broget flok. En stor del af disse mennesker er mange gange nogen, som det på en eller anden måde er gået lidt skævt for herhjemme. Så prøver man at stikke af fra det på den måde. Det ene år efter det andet går med at leve i sådan – nærmest en arbejdslejr, vil jeg kalde det, og det sætter nu sit præg på folk. Det var for mig lidt af en skuffelse at møde disse mennesker, men jeg vil nu også skynde mig at fortælle, at der var mange udmærkede mennesker. Grønlænderne havde vi stort set intet med at gøre

Det er vel naturligt at spørge, hvad alle disse mennesker laver i Grønland. Alene i Holsteinsborg var på det tidspunkt ca. 160 mand, som alle spiste i kantine, der ejedes af G. T. O. Hvad det står for, skal jeg komme nærmere ind på. I firmaet A. og W. var vi 18 mand, malere, tømrere og murere, og en ingeniør, som stod for arbejdet, eller var ansvarlig over for firmaet, at arbejdet blev gjort, som det skulle.

men iøvrigt var de beskæftiget ved byggeri i forskellige firmaer, og nogle byggede helikopterplads.

I G. T. O., som står for Grønlands tekniske Organisation, er en hel masse menneskes beskæftiget. G. T. O. er oprettet af den danske stat og hører ind under den og er delt op i tre led, byggetjenesten, værkstedstjenesten og el-tjenesten, som har hver sit personale i Grønland. I store træk varetager de alle kommunale opgaver såsom el- og vandforsyning, kloakering og i det hele taget byplanlægning. Også alt byggeri har de opsyn med, selv om der så vidt muligt bliver sat private mestre og firmaer på byggeriet, men et korps af håndværkere har man i G. T. O.

Der opholder sig til stadighed ca. 1000 håndværkere og teknikere i Grønland, og i sommermånederne rejser yderligere 1000 derop for at medvirke ved bygge- og anlægsvirksomheder.

Holsteinsborg er en by på godt 2000 indbyggere. Selvfølgelig meget forskelligartet fra som vi kender en by. Alle huse er bygget af træ og tækket med tagpap, da det er noget materiale, som kan arbejde efter temperaturen. Husene ligger alle højt, da man er bange for at sneen skal begrave dem. Naturen er meget storslået. Så langt øjet rækker, ser man kun forrevne klipper og ikke et træ eller en busk. Hele kysten er skærgård med små klippeøer, som rager op af vandet. Noget, som altid var charmerende at følge, var livet på havnen, når der kom skibe ind. Det vil sige, de kunne ikke lægge til kajen, da der ikke er dybt nok, men måtte blive et stykke ude i fjorden, og derfra sejlede man al lasten ind til kajen i små pramme.

En stor part af havnearbejderne var kvinder. Et særsyn i byen var alle hundene, der løb rundt i flokke. Man sagde, at der fandtes ca. 900 af dem i byen, og mad fik de ikke meget af, så der var en evig kamp om den mindste smule spiseligt.

En anden ejendommelig ting er vandforsyningen. Et stykke udenfor byen er en stor ferskvandssø, hvorfra vandet bliver pumpet gennem nogle store rør til vandværket videre ind til byen til nogle såkaldte tappehuse, et hus med en stor vandbeholder. Der tappede man det over i vandvognen, en specielt bygget lastbil, som så kørte rundt til husene og pumpede vandet ind i en beholder, som er installeret i ethvert hus. Om sommeren kører man ikke, men lægger vandrør oven på jorden ud til husene. Problemet er, at man ikke kan grave i jorden, som vi gør her, den mindste udgravning skal sprænges ud. Den store vandledning ind til byen var kraftigt isoleret.

Noget jeg lagde en del mærke til var klima og vejrforhold samt lys og mørke, da det er så forskelligt fra det øvrige Danmark. August og september gav meget fint vejr med en del solskin, men alligevel

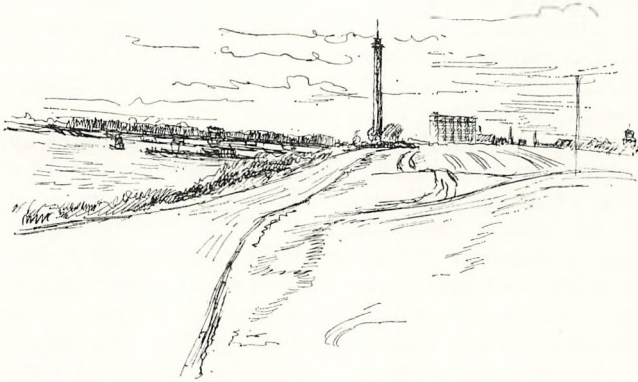


var luften kølig. I det fine vejr kunne myggene være en ren plage. De sidste dage i september kom sneen og blev der. Overgangen fra sommer til vinter varede ca. en uge med storm og regn, og det var kraftig storm. Omkring november lå temperaturen mange gange nede på  $\div 16-20^{\circ}$ . Så var det koldt at være udendørsarbejder.

Den nordlige polarcirkel går ca. igennem Holsteinsborg, så under disse himmelstrøg skifter det meget hurtigt fra lys til mørke. Da vi kom midt i august var det kun mørkt 6-7 timer, og midt i november var det lige omvendt, kun lyst 6-7 timer, men så strålede nordlysene kraftigt i vinteraftenerne. Da vort arbejde med tilbygning til en skole var endt ca. 20. november, vendte jeg næsen hjemefter igen, også med flyver denne gang, men med jet-maskine. Det tog små 4 timer for 3500 km fra Sdr. Strømfjord til Kastrup. Flyvehøjden var 10 km. Den dag var temperaturen i Sdr. Strømfjord  $\div 29^{\circ}$ , i Kastrup ca.  $+ 10-12^{\circ}$ . Dejligt at være hjemme igen med en stor oplevelse rigere.

Hermed ønsker jeg alle en glædelig jul samt et godt nytår.

*Knud Pedersen.*



## Italiensturen

*Fra Dorthe Chabert har vi modtaget en lang beretning om Italiens-  
turen. Af pladshensyn bringer vi kun uddrag af beretningen.*

K. H. P.

Søndag morgen den 2. juli kl. 7 var alle rejsens deltagere samlet ved den lille færge i Nakskov, som skulle bringe os til Langeland, hvor den jyske chauffør ventede med den store bus, som skulle bringe os til Italien.

Da bagagen var kommet på taget, og alle havde erobret sig en plads, blev vi budt velkommen af Sørensen. Vi fortsatte nu over broen til Tåsinge og videre til Fyn, hvorfra kursen blev sat til Kolding, da fire af rejsens deltagere ville stå på her.

Grænsen ved Kruså nåede vi ved 12-tiden efter en dejlig tur ned gennem Sønderjylland. Fra Kruså til Hamburg og videre sydpå over Lüneburger Heide. Her under aften drejede vi væk fra autobanen og ind på Scandinavia Camping i Midtjylland. Her skulle vi for første gang på turen slå teltene op, men selv om vi alle havde fået en grundig vejledning, kneb det for nogle af os at få teltene til at makke ret.

Da de sidste tørre klemmer var fortæret, kikkede vi nærmere på campingpladsen, som var mægtig stor. Hovedparten af de camperende var fra de nordiske lande, så vi kunne endnu ikke mærke meget til, at vi befandt os i Tyskland. Om aftenen spillede nogle mini-golf, medens andre holdt »rejsegilde« på campingpladsens restauration.

Om morgenen fortalte én forvirret, at han havde »sovet på tysk«, en anden havde sovet med hovedet uden for teltet.

Rothenburg – en vidunderlig lille middelalderby, hvor vi næste dag camperede et par kilometer uden for. Camping Tauberidyl lå meget smukt nede i en dal ved Tauberfloden. Naturen var helt vidunderlig, og på én gang forstod jeg campisterne, hvorfor de vil have al det besvær med at slå telte op og ned, og pakke udstyr ud og ind.

Det er den helt rigtige måde at komme i kontakt med naturen på, når man vågner om morgenen – helst tidligt – så man kan føle det dugvåde græs under sine fødder, høre fuglenes sang og måske vandets

brusen. Eller at komme sent hjem, – og bare lægge sig i græsset, som vi somme tider gjorde på turen, og studere himlen, de sorte træer og måske bjergene.

Det var Rothenburg, jeg kom bort fra. Ja, det var simpelt hen en vidunderlig by, som mange af os godt kunne have tilbragt nogle flere dage i.

Gennem et meget smukt og afvekslende landskab kørte vi nu ad Romantische Strasse til Oberammergau, også en lille interessant by, hvor der på mange af husene var malet hele eventyr, såsom »Hans og Grete«, »Rødhætte og Ulven« m fl.

Efter at en af grænsegendarmerne ved Østrigs grænse havde set pigernes pas, han var ikke interesseret i drengenes, kunne vi fortsætte til Tyrols hovedstad Innsbruck. I de par dage vi var i Østrig, så og oplevede vi en masse ting. For det første var vi til en rigtig tyroleraften, og det var i sig selv en enestående oplevelse. Her blev der sunget og spillet, danset og jodlet af tyrolere i deres flotte nationaldragter, og vi kom alle i et strålende humør i løbet af aftenen. Da vi om natten kom tilbage til campingpladsen, var der frygtelig mange barduner at falde over, og en af drengene kunne åbenbart ikke både se efter bardunerne og de parkerede biler, så han kom op at »slås« med et vindspejl, som han syntes ragede for langt ud. Vindspejlet »tabte« og gik i tusinde stykker, hvorpå bilens ejer, en finne, straks tog vores lille ven i kraven. – Endvidere var der en af pigerne, der tog helt fejl af teltene, hun fik sig forvildet ind i Sørensens.

Næste dag var vi på en spadseretur rundt i byen, og en svævebane førte os op i højderne, helt op til Hoffelkarstippen, der er 2334 m over Innsbruck. Herfra var der en pragtfuld udsigt ned over byen og Inndalen. Jeg kan slet ikke beskrive, hvordan det føltes for os, der første gang var i bjergene, det var simpelt hen som et eventyr at komme nede fra Innsbruck, hvor der var stegende hedt, og så få minutter efter at befinde sig oppe i den evige sne, stilheden – storheden – men vi var jo også på og omgivet af nogle af Alpernes flotteste og højeste tinder.

Tidligt næste morgen sagde vi farvel til Tyrol og fortsatte nu over Europabroen, som var imponerende stor. Vi skulle over det meget berømte Brennerpas. Med det samme vi kørte over grænsen og ind i Italien, kunne man se, at det var et fattigere land, vi var kommet ind i. Huse, kirker, ja, for ikke at tale om vejene, var her ikke nær så velholdte som i Tyskland og Østrig.

Medens de fleste af os sov i de mest fantastiske stillinger, man kan tænke sig, blev kursen sat mod Bardolino, en lille turistby ved Gardasøen.

Da vi nåede Bardolino og skulle til at rejse teltene, var det næsten en umulighed, fordi jorden var stenhård, så vi måtte bruge hamre, og stegende hedt var det også, så det var vidunderligt at hoppe i den blå Gardasø efter det anstrengende arbejde. I de fire dage vi var i Italien, kom vi ud på to dejlige udflugter, ellers brugte vi det meste af tiden til at ligge ved søen. Blev det for hedt, krøb vi ind i skyggen, eller vi lå og dasede på luftmadrasser i vandet. Bådene og vandcyklerne blev også flittigt benyttet. Om aftenen fordrev vi tiden med at danse go-go og drikke champagne.

Et lille råd, hvis I engang kommer til Syden: Lad være at ligge for længe i solen, for I kan tro, det kan mærkes om aftenen, når man kryber i soveposen.

Fra Gardasøen tog vi videre til Schweiz over Sct. Gothardtpasset. På vejen op til passet sad mange af os og sov. Det var faktisk synd, da det var en enestående tur, men da vi så kom ind i Schweiz, fik Sørensen vækket dem, der sov, da han begyndte at fortælle om det skønne Schweiz. Vi camperede også denne gang på en dejlig campingplads, hvorfra der var en pragtfuld udsigt over Vierwaldstättersøen.

Efter et kort besøg i Luzern, hvor vi bl. a. så Thorvaldsens schweitzerløve, fortsatte vi til Zürich og Schaffhausen, hvor vi besøgte et stort vandfald, som Rhinen danner.

Turen fortsatte nordpå, og snart var vi i Tyskland igen. Her så vi den forhenværende koncentrationslejr Bergen-Belsen, hvor blandt andet Anne Frank havde været, og vi så den lille sten, der var rejst til hendes minde. Få kilometer derfra ligger der en meget smuk kirkegård, hvor der ligger ca. 2500 amerikanske flyvere begravet. Alle var blevet skudt ned over Lüneburger Heide under den 2. verdenskrig. Det var hovedsagelig unge – meget unge mennesker.

Om aftenen nåede vi endelig Hamburg, som vi hurtigt kørte igennem for at komme ud til en campingplads, som lå i udkanten af byen.

Efter at vi havde slået teltene op for sidste gang og spist den dejlige middagsmad, som Hanne og Anne Marie altid var imponerende hurtige og dygtige til at lave, klædte vi os om, da vi skulle et smut ind til Hamburg bagefter. Vi skulle besøge den store blomsterpark »Planten und Blumen«. Det var ikke så meget blomsterne, vi var kommet for at se, nej, det var snarere vandorglet. Klokkeren var 21,30, folk stod tæt pakkede rundt om søen, hvor vandorglet skulle spille og

springe. Det var et enestående syn at se de dansende vandstråler blive sendt fra søens rolige overflade højt op i luften i takt til musikken og belyst med de skønneste farver.

På vejen hjem kørte vi en lille tur rundt i byen og så Hamburg ved nat. Det var turens sidste aften – og vi var vist alle inde i den lille café, der hørte til campingpladsen – hvor vi havde nogle dejlige timer. Der var så meget, der skulle snakkes om den aften.

Næste morgen gik det raskt mod den danske grænse. Efter en dejlig travetur oppe på Dannevirke nåede vi til grænsen. Men vore sidste tyske penge fik vi dog lejlighed til at bruge lige før grænsen, så vi kom hjem med tunge tasker og flade tegnebøger – nogen af os.

I Sønderjylland gjorde vi holdt ved Den gamle Grænsekro, hvor der stod en dansk hakkebøf med rigtige kartofler og ventede på os – det gjorde stor lykke, vi var alligevel blevet sultne efter 12 dage på dåsemad.

I Kolding satte vi en del af selskabet af, medens vi andre fortsatte over Fyn til Langeland. Her måtte vi tage afsked med vores dygtige chauffør, som med sikre hænder havde kørt den store bus. Vi skulle nu med færgen tilbage til Nakskov, hvor turen havde startet.

Der var en noget trykket stemning ombord, og det var ikke helt nemt at tage afsked med Sørensen og kammeraterne med tak for de uforglemmelige dage, der nu var forbi.

En campingtur synes jeg er den helt ideelle måde at holde ferie på. Opleve alt det nye og spændende sammen med »gamle« kammerater fra Nr. Ørslev samtidig med at minderne fra skolen blev genopfrisket. Hvor er det synd for dem, der snød sig selv for den tur. Jeg håber at møde mange af jer på turene fremover.

Hermed vil jeg gerne sende alle på skolen og gamle kammerater de bedste hilsener med ønsket om en glædelig jul og et godt nytår.

*Dorthe Chabert.*



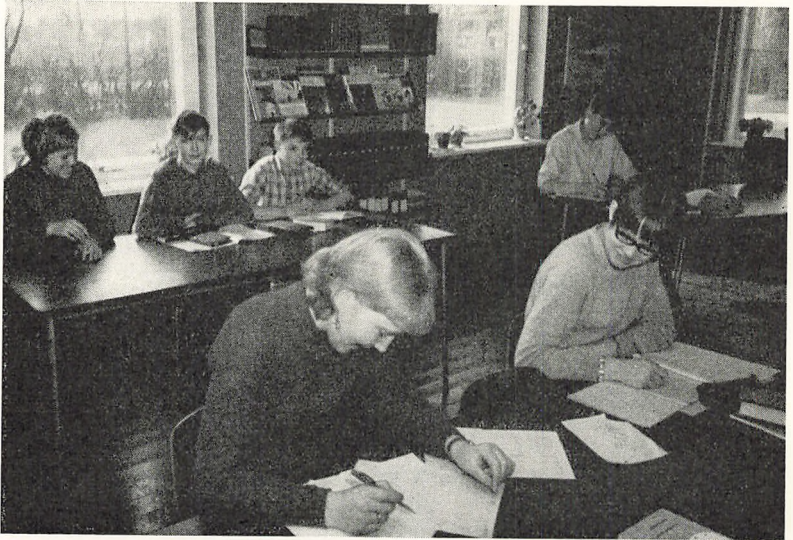
## Årets gang

Året 1966–67 blev det år, hvor skolen her gik over til fællesskole og længere kursus, og det år, hvor vi for første gang havde statskontrollerede prøver.

Nu er året gået, og vi kan se tilbage på det med kritisk blik. Det skal vi, og det gør vi. Denne vurdering giver absolut flest plusser.

Den forlængede kursustid og drenge og piger på skole på en gang indebærer værdifulde muligheder. Og når vi ser tilbage på det første hold, synes jeg nok, vi tør sige, at de fleste af mulighederne blev udnyttet. Dette skyldes dog uden tvivl også, at det var et godt hold. Der var mange elever, der var vågne og vidste, hvad det drejede sig om. I det hele taget kan det siges, at en skole, lad mig også sige en klasse for at gøre det mere generelt, ikke kan undvære gode elever, og at disse elever slår tonen an. Dette være også sagt som et apropos til debatten om forlænget undervisningspligt. Nu er det nok nødvendigt at tilføje, hvad der forstås ved gode elever. Dette udtryk må absolut ikke tages som udtryk for menneskelig kvalitet. En dårlig elev kan udmærket være et ordentlig menneske, god kammerat, flink og venlig, og hvad man ellers forbinder hermed, ligesom en god elev godt kan være det modsatte. Et gammelt ordsprog siger, at man nok kan trække en hest til vands, men ikke få den til at drikke, hvis den ikke selv vil. Det er dræbende kedsommeligt og opslidende at være lærer for elever, der ikke selv vil tage fra. Og formålsløst, synes man. Sådanne elever må have lov at være fri, men selvfølgelig med mulighed for at komme igen. Men tilbage til førnævnte elevhold. Det var en fornøjelse at være lærer.

Prøverne! Godt en snes elever meldte sig til den såkaldte statskontrollerede prøve i dansk og regning. Når vi nu ser tilbage på den overståede prøve, kan vi sige, at eleverne havde godt af at blive stillet overfor noget konkret, lærerne forøvrigt også. – Dog var der noget, der var forkert ved den prøve, der blev afholdt. Det var tidspunktet i forhold til kursustiden. Da vi ikke kan lave om på tidspunktet for prøverne, da de skal afholdes på samme tid som tilsvarende andre prøver, må vi lave om på kursustiden. Endnu engang. I fremtiden vil vi slutte 15. juni. Samtidig forlænger vi kursustiden



Time i biblioteket

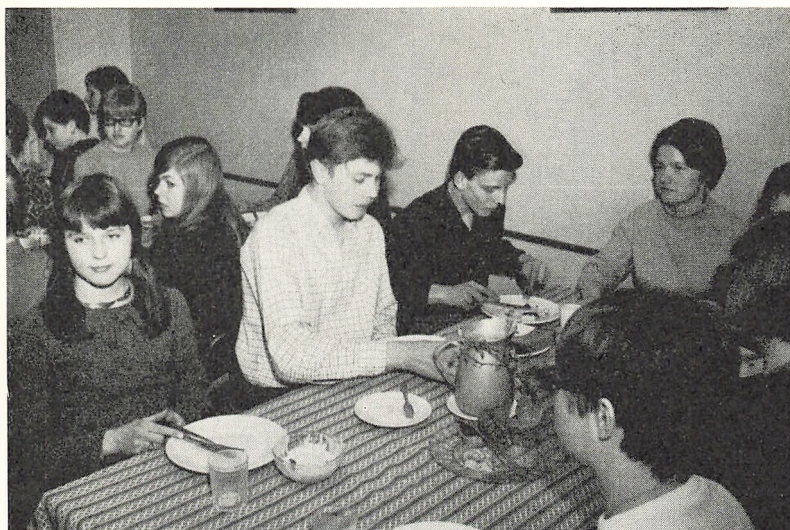
til 10 måneder. Denne bliver da fra 15. august til 15. juni. Med denne ændring håber jeg, vi har ramt tider, vi kan fastholde fremover.

Statskontrollerede prøver, fællesskole og forlænget kursustid markerer en forandring, der er synlig for alle og enhver. Men der er imidlertid også sket en forandring, som ikke er så synlig udadtil, men alligevel meget mærkbar i det daglige. Dette nye er slet ikke noget enestående og slet ikke fundet på af os. I skolekredse bliver det diskuteret voldsomt. Der er tilhængere, og der er modstandere. I forældre kredse er det vist sådan, at der er flest modstandere. Modstanden her kan have flere årsager. De fleste forstår ikke de tanker, der ligger bagved, de har endnu ikke tænkt langt nok i den sag. Måske kan der også henvises til forfejlede forsøg, man har været vidne til.

Hvad er da dette nye?

Når jeg kalder det demokrati i skolen eller elevernes medbestemmelses- eller selvbestemmelsesret, er man vist klar over, hvad det er. Så er der brugt de ord, der almindeligvis bruges, men så er der også brugt de ord, der almindeligvis misbruges og misforstås, og som får mange til straks at vende ryggen til.

Dette er ikke godt. Derfor vil jeg bruge andre ord.



Fra spisestuen

Vi vil gerne, at eleverne får det rette forhold til det, de har med at gøre på skolen. Det være det stof, de arbejder med, kammeraterne, lærerne – skolen i det hele taget.

Alt for ofte ser vi i vort samfund eksempler på et forkert forhold til det, vi kort kan kalde autoriteter. Det kan være arbejdsgivere, det kan være politiet, i det hele taget de, der ifølge deres stilling må give ordre. Alt for mange møder disse med en modvilje, der ofte grænser til modstand. Dette er ulykkeligt, og hvis der er mulighed for arbejds-glæde, bliver denne kvalt. Så udbredt er denne tendens, at det også mærkes hos børn og unge i skolen, og det står ofte i vejen for det værdifulde, skolen skulle være.

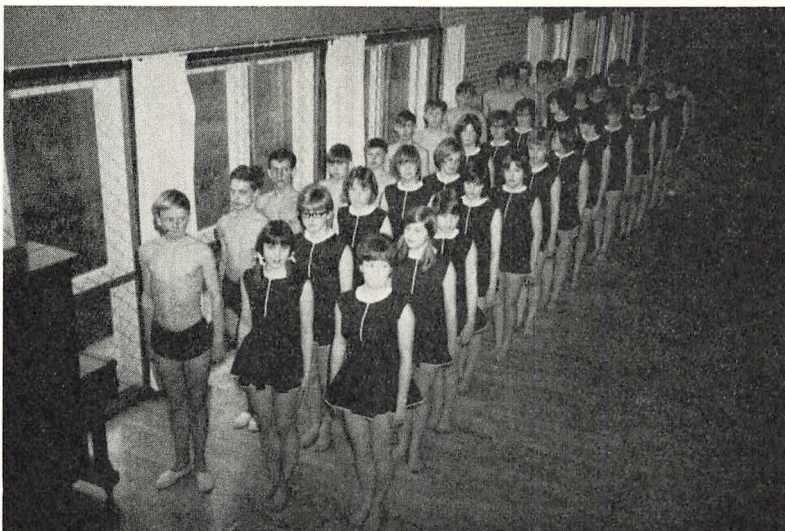
Grunden til denne indstilling er manglende medansvarlighed for det, der foregår på arbejdspladsen, i samfundet eller i skolen. Følte man større ansvar ville meget være anderledes. Mere ansvarsfølelse ville skabe bedre forhold.

Men til ansvar hører frihed.

Kun hvis man har frihed til at træffe bestemmelser, føler man ansvar overfor de bestemmelser, der er truffet.

Derfor er det, at mange skoler lader eleverne være med til at bestemme, når der skal træffes afgørelse i det lille samfund, en skole er.





Der var fine gymnastikhold

Der ligger dog også andet bag dette.

Man må erkende, at menneskene i dag er friere stillet, end de nogensinde har været det. Aldrig har menneskene haft så megen frihed, aldrig har de haft så mange penge mellem hænderne. Kort sagt, menneskene har aldrig haft så meget at vælge mellem, som de har i dag.

Og så er det, der skal tilføjes, aldrig har det været så nødvendigt at kunne vælge.

Er det da ikke naturligt, om skolerne prøver at dygtiggøre deres elever til at kunne vælge?

Den ændring, der sker i samfundet nu, medfører, at et utal af mennesker flyttes fra arbejdspladser, hvor de var enkeltindivider til arbejdspladser, hvor de er masseindivider. Gennem massekommunikationsmidlerne, reklamen og forlystelsesindustrien er den samme udvikling i gang på privatlivets område.

At kunne vælge mellem de mange gode og dårlige muligheder, og at kunne føle medansvar for, hvad der sker, er de midler, der kan dæmme op for det farlige i denne udvikling.

Og at hjælpe børn og unge til at forstå dette må være vigtigere end alt andet. Her på skolen prøver vi, så godt vi kan.



Aftenservering

Eleverne stilles så frit som muligt i deres valg af fag udover de elementære, og undervisningen søges tilrettelagt således, at hver elev engageres individuelt. Endelig må eleverne selv fastsætte love i det samfund, de lever i på skolen. Dette lyder måske meget let og ligetil. Men det er det ikke. Selv at skulle bestemme er ingenlunde let. Det følte uden tvivl også mange elevrådsmedlemmer i det forløbne år.

Mange af eleverne var i elevrådet i årets løb. Der vælges nyt hver måned, og først efter en måneds forløb kan man genvælges. På generalforsamlingen foretages valget, og her drøftes de forskellige problemer, og der er meget at drøfte. Man lærte meget på disse generalforsamlinger, der var tydelig forskel på den første og den sidste.

Det, jeg her har omtalt, er det nye, som optog os meget året igennem.

Julemødet sidste år var som sædvanlig besøgt af mange mennesker. Pastor Christoffersen, Karleby, talte, og elever fra Møllebakkeskolen sang og spillede under ledelse af lærerinderne Anne Jacobsen og Anne Birgitte Rasmussen, altsammen udmærket. Denne aften blev atter i år en god optakt til jul.





Forklaring unødvendig

Også vort fastelavnsmøde var ret godt besøgt. Her talte forstander Belling, Høng, om »Fordomsfrit landbrug« og fuldmægtig Knudsen om »Organisationerne og den enkelte«.

Herudover var skolen vært for møder arrangeret af Landboudommen og Landbrugets oplysnings- og konferencevirksomhed.

Da vi kom hen på foråret blev der tale om udflugt. Flere planer blev drøftet. Man blev hurtig klar over, at skulle det være en tur udover den sædvanlige 1-dages, ville det blive dyrt. Og den tanke, at vi blot skulle blive enige om hvorhen, og så ellers lade dem derhjemme betale, var ikke særlig tiltalende. Det endte da med, at man besluttede selv at tjene de penge, der skulle bruges til turen. Der blev indrykket en annonce i aviserne, hvor eleverne tilbød at udføre alt forefaldende arbejde, 4 kr. i timen.

Der kom mange henvendelser. Rengøring, tidselstikning, lugning af frømark, maling, afvejning hos købmanden, haveanlæg var noget af det, man uddrettede i de to dage, der var afsat. Skolen var den største aftager. 12 mand – til plantning af træer og buske på det nye jordstykke. Desværre var vejret ikke så godt. Men penge kom der ind. Den samlede sum blev ca. 2500 kr. Og dertil kom, at vi alle fik en

vældig oplevelse, dels ved at arbejde sammen på en anden måde, dels ved at komme ud til mange flinke mennesker.

Udflugten blev en to-dages tur sidst i april. Den gik over Sorø og Trelleborg volde til Lammefjorden og Fårevejle. Da det netop er Knud Pedersens hjemegn, havde vi særlig lejlighed til at høre om inddæmningen af Lammefjorden. Det var meget interessant. Vi overnattede på Høve Vandrehjem, der ligger lige ud til Storebælt. Her havde vi det rart. Det var ganske vist koldt og blæsende, men det gjorde ingenting, vi hyggede os indendøre. Vi sang og dansede. Næste dag kørte vi til Nordsjælland, hvor vi blandt andet så Fredensborg slot for at kunne følge med ved prinsessebrylluppet. På hjemvejen var vi omme ad Forsøgscentret i Lejre.

Det blev en udmærket tur på alle måder.

Det næste blev afslutningen. Jeg tror nok, der var lidt flere snøft og lidt mere gråd end der plejer at være. Men det var jo også afslutning på 9 måneders samvær.

Foruden til eleverne måtte vi også sige farvel til ikke mindre end to af lærerstaben. Birgit Sohn, der har været her i to år, havde besluttet sig til at videreføre sin uddannelse, og hun er nu elev på Lærerskolen i Ollerup. Yrsa Kildegård gik over til en helt ny branche. »Beklageligt,« kan man sige, når man tænker på den fornemme gymnastik, pigerne efterhånden nåede frem til. Men Kildegård er nu landmandskone, fru Poulsen, og bor i Drigstrup ved Kerteminde. I juni måned var vi til det dejligste, fynske bryllup, man kan tænke sig. Vi siger begge lærerinder tak for godt arbejde i den tid, de har været her på skolen.

Den 15. august kom det nye elevhold, 22 piger og 29 drenge. Vi har fået lavet et elevværelse til, så vi kan have 51 elever.

Sammen med eleverne kom to nye lærerinder, Solveig Rauer fra Lærerskolen i Ollerup og Kirsten Bremholm fra Husflidshøjskolen i Kerteminde.

Den 30. september havde vi efterårsmøde. Skolens tidligere forstander A. Th. Geertsen og overlæge Svend Heinild talte. Foredragene hed henholdsvis »Hvad et menneske har brug for« og »Lidt om gammeldags og moderne opdragelse«. Det var to gode foredrag, og hver på sin måde gav de stof til megen eftertanke.

Atter i år havde vi indbudt til sammenkomst for jubilarer. Det var den 26. oktober. Omkring 90 jubilarer med ægtefæller havde efterkommet indbydelsen. Det var en både interessant og fornøjelig eftermiddag.

Så er der kun det at fortælle, at vi nu er langt inde i arbejdet med det nye hold. Fuldt optaget. Alt, hvad vi kan præstere, er der brug for.

I øjeblikket diskuterer vi meget forskellen på hærdisciplin og orkesterdisciplin. Alle på skolen er enige om, at orkesterdisciplin er det bedste. Men et er – søkort at forstå, noget andet – skib at føre. Orkesterdisciplin stiller krav til hver enkelt, derfor er den vanskeligst at praktisere. Vi arbejder meget for at overvinde disse vanskeligheder. Og jeg er så lykkelig at kunne sige, at det samarbejde i lærerstaben, der er en forudsætning, er til stede. Jeg kan også sige, at de to nye lærerkræfter, vi har fået, ikke alene er gode medarbejdere, men at de også har formået at bringe et nyt pust ind i arbejdet.

Det, jeg her har berettet om, er skolearbejdet. Men skolen er mere end det. Køkken, have og andre praktiske ting er en forudsætning for at det hele kan gå. Og det hele ikke alene er gået, men det er gået på en sådan måde, at der har været fornøjelse ved det. Det kan man ikke være glad nok for. Derfor vil vi også gerne slutte denne beretning om året med at sige tak til alle, der har været med i arbejdet.

Samtidig bringer vi også de bedste hilsener og ønsker om en god jul til årsskriftets læsere.

*Kirsten og Knud Holm Pedersen,  
Charlotte og Jacob.*



## Hver dag

begynder med morgensang. Vi samles alle i den store skolestue. Lærerne skiftes til at lede morgensangen. Vi synger som regel en salme og en sang. Ind imellem har vedkommende lærer ordet for et kort indlæg. Her er anført nogle af disse.

\*

Nogle mener, at problemer er noget, man selv gør sig, og en del er der vel om det.

Citat: »Det er synd, folk ikke kan bytte problemer. Alle ved, hvordan de skal løse alle andres problemer.«

*Knud Petersen.*

\*

Hvorfor har du den indstilling, at alt skal være sjovt og problemløst. Sådan er livsvilkårene slet ikke – og ingen har sagt, at de ville være det – trods det, vi aldrig har truffet et menneske, hvor alt er gået nemt, tror vi alligevel, at det vil blive det for os. Derfor er vi dårligt rustet til det virkelige liv, bliver for nemt slået ud, når det hele ikke er skæg – kort sagt, vi vil ikke acceptere tilværelsens grundvilkår.

Søren Kierkegaard siger det sådan:

»Det hændte på et teater, at der gik ild i kulisserne. Bajads kom for at underrette publikum derom. Man troede, det var en vittighed. Klappede. Han gentog det. Man jublede endnu mere. Sådan tænker jeg mig, at verden vil gå under under almindelig jubel af vittige hoveder, der tror, at det er en vits.«

*Kirsten Holm.*

\*

Se sekundviseren på dit ur. Den tikker og tikker, rundt og rundt, og den tid, der går, kommer aldrig nogensinde igen. Børnenes leg i denne stund. Duften fra rosenbusken denne morgen.

Prøv i en periode en aften hver uge at tænke tilbage på dagens forløb. Sæt dig for dig selv og tænk det igennem. Fik du noget ud af livet, var du glad, følte du dig rig? Hvis ikke, må der være en forklaring og noget, som kan forandres til det bedre. Husk, at tiden går ubønhørligt. Ingen penge i denne verden, intet jordisk gods kan købe tilbage, hvad vi spilder.

*Jens Peder Sørensen.*

Ordet maske kender vi alle, det vil sige noget man skjuler sig bag. Jeg tænker ikke her på den maske, man anvender ved fastelavn, men på den maske, vi opdrages til at tage på lige fra barn. Vi kender alle sammen de formaninger forældre kommer med lige inden gæsterne skal komme: Nu skal du sidde stille – husk at svare pænt o. s. v. Vi opdrages til at skjule os bag god opførelse. Når man bliver voksen, antager man ofte denne maske bevidst, for at gøre et bedre indtryk på vore medmennesker; men hvor længe kan vi bevare denne maske?

Man kuler sine synder ned  
i hjertets røverkuler,  
og gør sin maske from og fed  
af respektable smuler.  
Forgæves, ak; thi som man ved,  
har masker den mærkværdighed  
at røbe, hvad de skjuler.

*Kirsten Bremholm.*

\*

»Der gives mennesker med så lidt mod til at udtale en mening, at de ikke tør sige, at det er en kold blæst, hvor stærkt de end føler kulden, så længe de ikke har hørt andre sige det.«

Det er altid svært at have det mod, der skal til for at gøre det modsatte af de andre. Hvor mange tør i en forsamling stå op og sige sin mening, når han ved, at han derved stikker af for flokken? – Vi er så uendeligt bange for, hvad de andre tænker og mener om os, og tager alt for megen hensyn til hvad »man siger«, og hvad »man plejer at gøre«. Man sørger for at opføre sig som de andre og se ud som de andre, for er man anderledes bliver man kanøflet, for at tale H. C. Andersensk.

Maleren Oluf Høst har sagt: »At gøre, hvad du er bange for, det er at leve«. D.v.s. at man opdager først, hvad det er at leve i det øjeblik, man har overvundet sig selv til at gå imod flertallet, når man føler, man har ret.

Moden er et typisk udtryk for, hvor bange folk er for at fjerne sig fra det, der er gængs i øjeblikket. Hvem tør stille i halvlange kjoler, når det er moderne med lårkorte? Massen kræver uniformitet. Og vi har alle en »rem af huden«. At indrømme dette er allerede begyndelsen til at få nogle af de mest graverende fejl rettet.

*Solvejg Rauer.*

\*

Vi er allesammen ude for, at vi en gang imellem føler, at en eller anden behandler os dårligt. Vi er allesammen ude for, at en eller



anden træder os over tærne. I en sådan situation kan man optræde på to måder. Man kan sige: Se dig for dit store fjols, klodrian, idiot eller hvad man nu ellers kan finde på i den genre. Man kan også sige: Undskyld, mine tær var i vejen for dig. Hvordan man end svarer, vil man i næsten alle tilfældene få svar i samme toneart, som man selv har brugt.

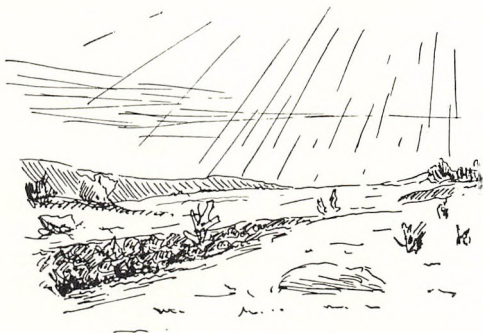
I første tilfælde vil luften blive ladet med lyn og torden, og der vil stå en mur af vrede mellem de to parter.

I det andet tilfælde vil der komme mildhed som efter en god regn, og der vil være ærbødighed og gensidig respekt mellem parterne.

Jeg har stadig brug for et vers som min mor som ung pige skrev i sin søsters poesibog:

For ringe ting at blive vred,  
er kun unyttig harme;  
thi troskab, fred og kærlighed  
ej vindes ved at larme.

*K. Holm Pedersen.*



## Skolens bestyrelse

Holger Hansen, Nr. Ørslev pr. Nykøbing F. (formand).  
Harald Ellehave, Bruserup pr. Væggerløse.  
Arne Vest Hansen, Ulslev pr. Idestrup.  
Jes Kimer, Hullebæk pr. Nykøbing F.  
Helge Larsen, Vålse pr. Nr. Alslev.  
Valdemar Larsen, Oustrup pr. Eskilstrup.  
Bernhard Olsen, Vignæs pr. Guldborg.  
Lily Skytte, Horreby pr. Nykøbing F.  
Gudrun Egebæk Sørensen, Bøtø pr. Væggerløse.  
Hakon Winther, Radsted pr. Saksøbing.  
Svend Aage, Aastrup pr. Stubbekøbing.

---

## Elevforeningen

I år havde vi elevsammenkomst lørdag den 15. september. Vi skulle prøve noget »nyt«, men der kom desværre ikke flere gamle elever af den grund.

Kl. 14,30 talte pastor Svend Aage Nielsen, Toreby. Sit emne kaldte han »Ungdomsidealet Kennedy«.

Vejret var dejligt, så man nød kaffen i haven.

Der er jo både piger og drenge på skolen nu, og det går fint.

Hver for sig viste de gymnastik, som var god, efter de ikke havde været på skolen så længe.

Generalforsamlingen gik støt og roligt, som den plejer. Formanden, Viggo Jensen, var på valg og ønskede ikke genvalg. Vi siger tak for den tid. Edith Pedersen trak sig også ud. Nye blev så Alice Hovmand Hansen og Jørgen Strange. Og jeg blev så formand.

Noget andet nyt. Skolens lærere underholdt om aftenen med et skuespil af Lech Fisher: »Den evige Byrde.« Så havde vi Verners orkester til at slutte en dejlig dag, syntes vi, der var der.

Til jer der kommer over på skolen: Få jeres kammerater, der har været der, med. Det er da både sjovt og hyggeligt at snakke om gamle minder. Kan du huske. Kan du huske.

Elevforeningen ønsker alle på skolen, gamle elever og lærere, en rigtig glædelig jul og ønsker jer velkommen til næste år.

*Birgit Holtze.*

# Elevforeningens regnskab

for året 1966-1967

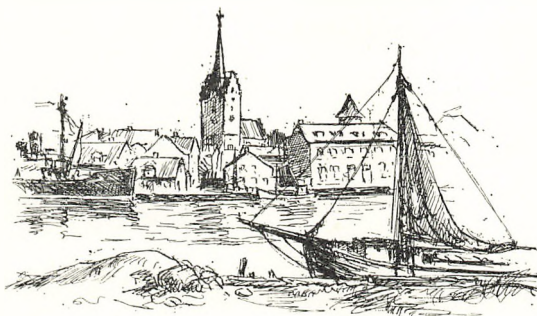
---

## INDTÆGT

Salg af årsskrifter .....	4.763,00
Entré ved elevmøder .....	726,00
Tilskud fra Landbostandens Sparekasse .....	200,00
Tilskud fra Nykøbing Sparekasse .....	200,00
Renter .....	68,00
	<hr/>
	5.957,00

## UDGIFT

Annoncer .....	96,00
Foredrag .....	275,00
Musik .....	235,00
Kaffe .....	185,00
Trykning af årsskrift .....	4.273,00
Porto .....	554,00
	<hr/>
	5.618,00
Driftoverskud .....	<hr/>
	339,00



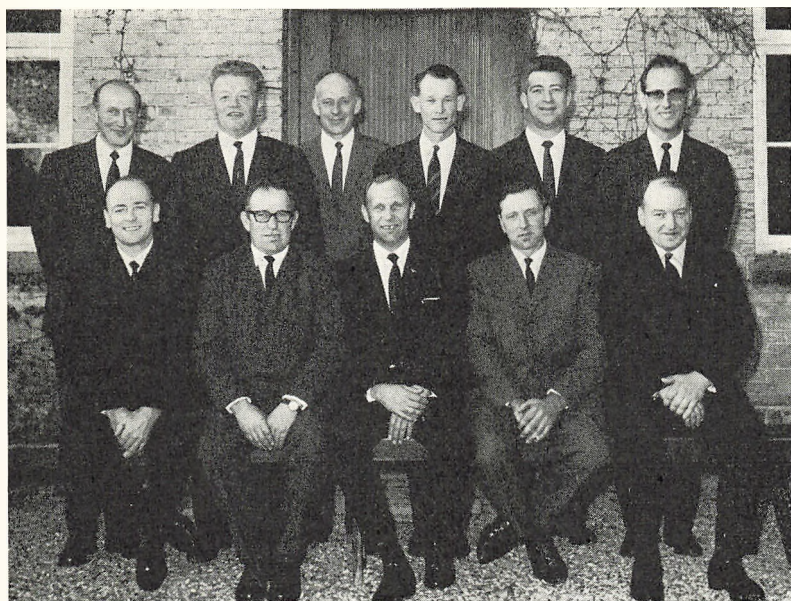


## 25 års jubilarer

*Forreste række:* Alice Due, Inger Christensen, Ester Rasmussen, Inga Jensen, Rita Hedemann, Tove Larsen, Eva Frederiksen.

*Bageste række:* Gunnild Larsen, Inge Klausen, Kirsten Andersen, Jytte Sirkirski, Gudrun Jensen, Bodil Larsen, Ester Hansen, Else Hansen.





## 25 års jubilarer

*Forreste række:* Ejnar Larsen, Johs. Larsen, Hans Mortensen,  
Poul Bonde, Ottar Nielsen.

*Bageste række:* Bent Sværke, Alfred Clausen, Johs. Malen-  
skov, Ejvind Adrian, Ole Simonsen, Henning Nielsen.





## 40 års jubilarer

*Forreste række:* Albert Laustsen, Ingeborg Andersen, Laura Jensen, Käte Hansen, Ellen Rysse, Ingeborg Bagger, Asger Jepsen.

*Mellemste række:* Minni Laustsen, Gudrun Bech, Poul Koppelgaard, Karl Kimer, Hans Chr. Høegh Andersen.

*Bageste række:* Morten Blegind, Svend Myssen, Johs. Rasmussen.



## 50 års jubilarer

*Forreste række:* Astrid Pedersen, Helga Nielsen, Olga Petersen, Ingrid Jensen.

*Bageste række:* Ejnar Hansen, Jørgen Karstensen, Harald Nielsen, Harald Ellehave, Karl Nielsen.



## Nyt fra gamle elever

Vinter 1962—63

Jørgen Andersen er ved Statsbanerne i Rødby Havn.  
Helge Christensen er soldat.  
Arne Christoffersen er hjemme.  
Hans Enoch er soldat.  
Ole Hampe er lige blevet udlært som mekaniker.  
Hans Helge Hansen er hjemme.  
Jørgen Hansen er kommet i lære hos Brdr. Clausen i Toreby.  
Jørgen Harboe er på en gård ved Saksøbing.  
Gerner Hare arbejder hos en entreprenør på Sjælland.  
Hans Chr. Jensen har forpagtet en gård i Tingsted.  
Knud Jensen er soldat.  
Klaus Jønsson kører skårlægger på lucernemelsfabrikken i Nordlunde.  
Dines Kappel er soldat.  
Ole Kok er hjemme.  
Ejnar Kruse er soldat.  
Helge Lützen arbejder på en gård i Guldborg.  
Ole Kaj Larsen er soldat.  
Gert Nielsen er hjemme.  
Knud Nielsen arbejder i Vordingborg.  
René Nielsen har været på Grønland; han er nu på kontor i København.  
Ole Nielsen er i murerlære i Karleby.  
Erik Nymand er soldat.  
Søren Nymand er hjemme.  
Varley Olsen er blevet udlært som bager.  
Søren Olesen arbejder på en lucernemelsfabrik ved Ringsted. Han skal på højskole til januar.  
Jens Pedersen er blevet færdig med landbrugsskolen og er for tiden hjemme.  
Philip Nordland er soldat.  
Henning Rasmussen er blevet udlært som mekaniker.  
Vagn Rasmussen arbejder i København.  
Per Svendsen er hjemme.  
Søren Ole Ålborg er hjemme.  
Jeg er selv soldat på Bornholm.

Venlig hilsen til jer alle

*Egon Pedersen.*

### Sommerholdet 1964

Hanne Hansen er hjemme i Tingsted.  
Lida Jørgensen er stadigvæk i bagerforretning i Nykøbing F.  
Else Nielsen er blevet gift og har fået en lille dreng.  
Grethe Romme sidder på kontor i København indenfor D.S.B.  
Birgit Lund er i lære i Moseby brugsforening.  
Merethe P. er på biblioteket i Nykøbing F.  
Mary Lollike har i sommer været i brødudsalget ved Marielyst, men har nu fået plads i »Menado« i Nykøbing F.  
Sara Frejlev er i huset i Sundby.  
Birthe Andersen er også i huset i Sundby.  
Lis Mortensen er endnu i Errindlev sparekasse.  
Inger fra Thyborøn er på et alderdomshjem (som pige altså) i Thyborøn og hun er blevet forlovet med en fisker.  
Conny Rasmussen er i Schou's sæbehus i Nykøbing F.  
Emmy Strygh er stadigvæk blomsterbinderske i Nr. Alslev.  
Edith P. er i huset i København.  
Alice P. er i en børnehave i Nykøbing F.  
Ane Møller er vist nok på Nobel i Nykøbing F.  
Anne Christoffersen arbejder på Transforma i Eskilstrup.  
Margit Pedersen er på Horbelev alderdomshjem.  
Inge Skytte har taget kursus på Kerteminde husflidshøjskole og arbejder sammen med alle karlene der. Nu er hun i København på Gelsgaard.  
Det er en kostskole for invalide børn.  
Kirsten Brandt er på sygeplejeskole i Nykøbing F.  
Anne Boesen har et år tilbage på Sy- og Tilskærerskolen i Nykøbing F.  
Elna er blevet gift og bor på en gård i Jylland.  
Ella er endnu i Nr. Ørslev brugsforening.  
Tove Larsen er i lære som guldsmed.  
Kirsten Frederiksen står i slagterforretning i Nakskov.  
Kirsten Kobbernagel er i forretning hos urmager Werner Hansen i Nyk. F.  
Ulla Mortensen er økonoma på Gentofte amtssygehus.  
Ellis Nielsen er også på Gentofte amtssygehus, men som sygemedhjælper.  
Mona Lund har været på Søkonditoriet i Karrebæksminde.  
Anni Staal er på Freys hotel i Stubbekøbing.  
Ulla fra Bogø er kommet ind på Husassistenternes fagskole i København.  
Jeg selv har været pige hjemme i sommer efter et år som au-pair i England og fra november ta'r jeg på Gymnastikhøjskolen ved Viborg for at få lederuddannelse.  
Jeg sender hermed hilsen til alle på holdet samt lærerne.  
Venlig hilsen fra *Alice Houmand Hansen.*

### Vinterholdet 1964—65

Nu er der gået et år, og her er igen nyt fra gamle elever. Da vi er soldater for tiden, har vi ikke haft lejlighed til at komme i kontakt med jer, men Bent Kehling har været os en god hjælp, og det er vi ham meget taknemmelig for.  
Claus Baggersted er smed hos Chr. Hansen, Nykøbing.  
Jørgen P. Jansen er hos gdr. Henry Hansen, Fosternæs, plejeclev på Statsanstalten til november.



Claus Jensen er på »Guldagergård« Skælskør, rejser til november.  
 Rudi Jensen er blevet forfremmet til underforvalter på Fuglsang.  
 Søren Larsen er chauffør.  
 Bent Leire er elev på Fuglsang.  
 Mogens Lund er på en gård ved Køge.  
 Peder Møller er på en gård på Sjælland.  
 Mogens Hasling er på betonvarefabrikken i Kettinge.  
 Svend Åge Petersen er på en gård ved Slagelse.  
 Verner Petersen er bulldozerfører.  
 Jørgen Rasmussen er fabriksarbejder, er også nået at blive forlovet.  
 Arne Ubbesen er på Skørringe, hvorefter det er marincn, der kalder.  
 Bent Kehling er i snedkerlære i Sdr. Ørslev.  
 Karl og jeg er ved at være »gamle basser« ved Livgarden og er begyndt  
 at gå blå vagt.  
 I sendes alle de venligste hilsener med håbet om et godt nytår.

*Karl og Ove.*

#### *Sommeren 1965*

Anne Marie Lejre er hjemme. Hun tog fra skolen i sommer.  
 Birte R. Andersen er på Industri-Hotellet som smørrebrødsselev.  
 Anne M. Bigand er lærling i Marrebæk brugsforening.  
 Bodil Boye er kommet i lære i Kristoffersens Boghandel i Nykøbing F.  
 Jane Christensen er vist nok pige på Ålholm slot.  
 Inger Margrethe Dyring er på Sy- og Tilskærerskolen i Næstved. Hun er  
 blevet ringforlovet.  
 Hanne H. Hansen har taget springet. Hun er taget til England.  
 Lena Hansen er i køkkenet på Sy- og Tilskærerskolen i Nykøbing F.  
 Lena Hvid er i København på Gelsgaard. Det er en kostskole for invalide  
 børn.  
 Eva Jensen er stadig pige på alderdomshjemmet i Stubbekøbing. Hun er  
 stadig sammen med Allan.  
 Hanne Jensen er pige på skolen.  
 Kirsten Jessen er i huset i København.  
 Sonja Johansen, jeg tror nok, hun er på Orehoved hotel.  
 Ellen Kepp hjælper sine forældre med bagerforretningen, men skal have  
 plads ude til vinter.  
 Inger Møller er i huset i Nykøbing F.  
 Irene Nielsen er blevet smørrebrødsselev på »Tårnkonditoriet« i Vordingborg.  
 Annelise Philipp er klinikassistent.  
 Anne Rasmussen er i Vime i Nykøbing F.  
 Anni Rasmussen har skiftet læreplads. Hun er nu på salon »Femina« i  
 Stubbekøbing.  
 Birte Rasmussen er stadig i lære på Eva-salonen i Eskilstrup  
 Margith Svendsen er også på skolen.  
 Lis Wede er i en børnehave i Nykøbing F.  
 Jeg selv er til marts kommet i lære i Eskilstrup brugsforening.  
 Det er, hvad jeg har fået samlet sammen, men hvad laver resten? Jeg håber  
 at høre fra jer næste år, kom over på skolen til elevmødet i september og  
 fortæl mig det.

Mange hilsener

*Helen Pedersen.*



*Elever fra vinteren 1965—66.*

P. V. Albrekt er i smedelære på Bogø.  
Hans Albrektsen skal på »Idagård« ved Slagelse.  
Peter Andersen arbejder på Schillers Maskinfabrik i Nykøbing.  
Emil Andersen er i murerlære hos Klemmensen og Nielsen i Nykøbing.  
Arne Brozka er i mekanikerlære i Maribo.  
Sv. Å. Ebbe er hjemme i vinter.  
Lars Gammel er hos Kaj Suhr i Frejlev.  
Anton Geertsen er i elektrikerlære i København.  
Jokny Hansen er »kontorlus« på Philips i København.  
Flemming Friis er hjemme i vinter.  
Henrik Jensen er hos H. K. Bonde i Sdr. Tåstrup.  
Sejr Bøge er hjemme i vinter.  
Kurt Johansen arbejder på Gedserfærgerne som ungdok.  
Kurt Jørgensen bliver på »Sneseregård« på Sjælland til april. Derefter ind som soldat.  
Jess Kamp arbejder i Daells varehus i København, men skal være soldat til foråret.  
Cresten Kappel bliver på »Corselitze« i vinter.  
Erik Kristjansen bliver på »Abeltorpegård« ved Nakskov.  
Kaj Åge Larsen arbejder på Nakskov Skibsværft.  
Jørgen Lise bliver hjemme i vinter.  
Keld Erik Nielsen er i bagerlære i Stubbekøbing.  
Arne Ottesen er på en gård ved Svino på Sydsjælland.  
Flemming Friis Petersen går i skole i Nykøbing.  
Åge Steffensen er på en gård på Vestlolland noget af vinteren.  
Jørgen Strange er hjemme i vinter.  
Jeg selv er også hjemme i vinter.  
Hermed ønskes alle en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

*Peder Christensen.*

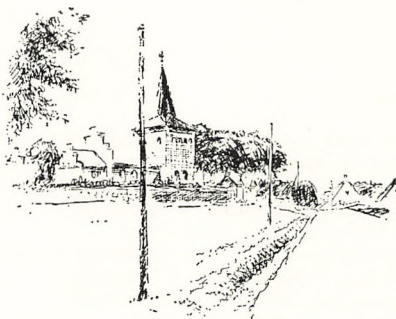
**Kære kammerater!**

Nu er tiden kommet, hvor jeg første gang skulle have hørt fra jer. Kun fem har skrevet, så måske er ikke alle oplysninger helt korrekte. Håber sandelig, det bliver bedre til næste år.  
Annelise passer kiosk på færgestationen i Rødbyhavn.  
Inger lærer i »Den Permanente« i København.  
Ellen er på alderdomshjemmet i Tårup. Er blevet ringforlovet.  
Dorthe er blomsterbinderdekoratørelv i København.  
Bente Danielsen passer hus hos præsten i Errindlev.  
Bodil er smørrebrødseløv på Østersøens Perle.  
Jørn, Ole og Flemming Jensen er i lære på Holeby Maskinfabrik.  
Ulla passer centralen i Sdr. Kirkeby.  
Inge er smørrebrødseløv på Czarens Hus i Nykøbing F.  
Lillian er i lære hos Merrild i Nykøbing F.  
Conny er i København. Vistnok i huset.  
Svend er i lære til mekaniker hos Skotte i Saksøbing.  
Ilse sejler med færgen Rødbyhavn—Puttgården.  
Bente Juliussen er i lære i Tårs brugsforening.

Mary er i huset i Næstved.  
Per Knudsen er flyverkonstabel i Værløse.  
Monica er på Vesterskovens campingplads i Nykøbing F. Hun har også fået ring på.  
Kaj Øve (Lillebror) tjener hos Otto Andersen i Hillestrup.  
Karl Jørgen er på »Luenhøj« i Nr. Ørslev.  
Kjeld Åge er i lære på Nakskov Skibsværft.  
Palle er hjemme.  
Verner er hjemme.  
Viola er hjemme.  
Lis blev på skolen. Tak for oplysningerne du har givet mig.  
Inge-Grethe er på Errindlev alderdomshjem.  
Anne-Marie (Putte) er i en boghandel i Rødby.  
Erik (Fisker) er i bagerlære i Søllested.  
Flemming Bang passede i sommer benzintank på Møn. Om han stadig gør det, ved jeg ikke.  
Irene er i gartnerlære i Riserup.  
Per Sørensen står i købmandsforretning i Nykøbing F.  
Henning er i elektrikerlære i Nykøbing F.  
Ingelise blev også på skolen.  
Jeanette er i en børnehave i Hvidovre.  
Den 1. november begynder jeg som stuepige på Stubbekøbing alderdomshjem.  
Til slut en hilsen til jer alle, hr. og fru Holm samt lærerne.

*Karen Margrethe.*

Min adresse: Nr. Vedby, 4840 Nr. Alslev, Falster.



## ELEVFORTEGNELSE

1967—68

- Hans Erik Albrekt, Vejringe pr. Stubbekøbing.  
Anni Lundberg Christensen, Lundby pr. Nr. Alslev.  
Jan Flemming Christensen, Bruntofte pr. Nykøbing F.  
Niels Ejvind Christensen, Maglebrænde pr. Stubbekøbing.  
Flemming Christiansen, »Bøgegård«, Stubbekøbing.  
Lene Christiansen, Ellevej 3, Ndr. Vindinge pr. Vordingborg.  
Mona Clausen, Norre Skov pr. Rødby.  
Lars Foght, Mothsvej 23, Holte.  
Hans Christian Frejlev, Hjelm pr. Saksøbing.  
Bente Skovgård Hansen, »Skovbækkegård« pr. Ruds-Vedby.  
Jens Holger Hansen, Sønderby, Femø.  
Palle Jensen Høy, Brejninge pr. Horbelev.  
Jørn Åge Jacobsen, Lundejorden, Søllested.  
Mogens Jacobsen, Thorslunde pr. Holeby.  
Nils Vinberg Jansen, Horreby Mejeri pr. Nykøbing F.  
Bente Janski, Nybrogade 11, Nykøbing F.  
Birgit Stuhr Jensen, Stuby pr. Vordingborg.  
Erik Skotte Jensen, »Undløse Møllegård« pr. Tølløse.  
Kurt Ejgil Jensen, Fiskergade 14, Nysted.  
Lun Ella Jensen, Gustav Wiedsvej 1, Søborg.  
Lis Eva Holm Jensen, Grænge Mølleby pr. Toreby L.  
Lone Jensen, Skov-Vallenderød, St. Merløse.  
Per Ove Jensen, Torpenvej 71, Humlebæk.

Marianne Jensen, Hillested pr. Maribo.  
Palle Jørgensen, Orebyvej 75, Sakskøbing.  
Torben Kirkeby, Møllestræde 10, Stubbekøbing.  
Janne Kraft, Frydsvej 13, Frederiksværk.  
Mogens Joen Kristensen, Sønderhave, Kettinge.  
Bent Erik Kristiansen, Åstrup pr. Stubbekøbing.  
Bodil Larsen, Brarup pr. Nr. Alslev.  
Karin Larsen, Grænge Byskole pr. Toreby.  
Lotte Laustsen, Sydlollands Andelsmejeri, Rødby.  
Karin Lundh, Engvej 11, Gedser.  
Connie Madsen, Vestervang 6, Kraghave, Nykøbing F.  
Jens Erik Mogensen, Gunslevmagle pr. Eskilstrup.  
Kaj Sigvard Mortensen, Vesterstræde 5, Stubbekøbing.  
Kæte Nielsen, Bjernæs, Rødby.  
John Erik Olsen, Dannebrogsgade 41, København V.  
Jan Thøger Pedersen, Kærvej 6, Ndr. Vindinge, Vordingborg.  
Jette Hostrup Pedersen, Gl. Toldbod 23, Nykøbing F.  
Kaj Ove Pedersen, A. R. Poulsensvej 14, Nakskov.  
Torben Pedersen, Maglebrænde pr. Stubbekøbing.  
Otto Poulsen, Brohusgade 17, København N.  
Gert Rasmussen, Fuglse pr. Holeby.  
Henning Rasmussen, Vinkelvej 5, Eskilstrup.  
Jette Rasmussen, Donsted pr. Rødby.  
Anette Schulz, Nørrevang 6, Kraghave pr. Nykøbing F.  
Michael Stochholm, Haraldsgade 27<sup>a</sup> tv., København N.  
Birte Thomsen, Hospitalsvej 35, Nykøbing F.  
Birthe Jensen, Gåbensevej 53, Kraghave, Nykøbing F.  
Hans Frederik Jørgensen, »Sofiesminde«, Torrig.

## INDHOLD

Benny Andersen: Der er noget særligt ved lykken . . . .	3
Solvejg Bording: Ved en sejlrende . . . . .	5
K. Holm Pedersen: † Karen Sværke . . . . .	9
A. Th. Geertsen: Funderdalen . . . . .	10
A. Th. Geertsen: Skolemanden Christen Kold . . . . .	12
Jens Peter Sørensen: Kun en drengestreg . . . . .	16
Solvejg Rauer: Hærdisciplin – orkesterdisciplin . . . . .	21
Børge Sørensen. Afrika, som det kan opleves . . . . .	25
Knud Pedersen: En rejse til det nordligste Danmark . .	31
Dorthe Chabert: Italiensturen . . . . .	35
K. Holm Pedersen: Årets gang . . . . .	39
Skolens lærere: Hver dag . . . . .	47
Skolens bestyrelse . . . . .	50
Birgit Holtze: Elevforeningen . . . . .	50
Elevforeningens regnskab . . . . .	51
25-, 40- og 50-års jubilarer . . . . .	52-55
Nyt fra gamle elever . . . . .	56
Elevfortegnelse . . . . .	62

Vignetterne er tegnet af maleren Th. Skeel Ankersen

## ELEV MØDE

midt i september, se dagspressen